

Zprávy, informace, oznámení

Děkan Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého vypisuje

výběrové řízení

a) na obsazení funkce vedoucího katedry:

- kinantropologie,
 - rekreologie,
 - akademik centra,
- (splnění podmínek podle zák. č. 451/1991 Sb.);

b) na obsazení míst profesorů, docentů, odborných asistentů, asistentů a lektorů v oborech:

- aerobik, fitness a kondiční TV – 1 místo (žena, nástup 1. 1. 2000),
- fyziologie zátěže – 1 místo,
- fyzioterapie – 1 místo,
- gymnastika se zaměřením na sportovní, učelovou a kondiční gymnastiku – 1 místo (muž),
- plavání – 1 místo,
- sociologie a teorie rekreologie – 1 místo,
- plavání a aktivita v různých přírodních podmínkách, netradiční hry – 1 místo,
- anglický jazyk – 1 místo lektora (rodilý mluvčí);

c) na obsazení místa

- vedoucího poradenského centra FTK s úvazkem 0,3 (ukončené VŠ vzdělání – Mgr., orientace pedagogika, speciální pedagogika, psychologie, TV, ATV, zkušenosti z práce se skupinami nebo osobami se specifickými potřebami).

Kvalifikační předpoklady: u prof. a doc. jmenování v příslušném oboru, VŠ vzdělání v příslušném oboru, praxe a publikační činnost, jazykové znalosti, morální a občanská bezúhonnost. Nástup 1. září 1999 nebo na základě dohody.

Příhlášku doloženou životopisem, osobním dotazníkem, doklady o vzdělání, přehledem odborné praxe a seznamem publikační činnosti přijímá do čtyř týdnů od zveřejnění v tisku osobní oddělení FTK UP, tř. Míru č. 115, 771 11 Olomouc.

-red-

Jen několik řádků

Nedůvěra

Co když nedůvěra vedení fakult k vedení univerzity a k rektorátu je tím opravdovým, skrytým hybatelem univerzitního myšlení, rozhodování dění (nejen) ve sféře ekonomiky včetně účtárny a personalistiky? Co když tajemníci fakult a senátoři svou kompetentností, profesionálně na univerzitního hospodáře a problematiku jím řešenou prostě nestačí?

Zdá se, že ani ekonomický tlak sám nestačí prosadit korektní dodržování pravidel a zásady průhlednosti v interakcích senát – vedení univerzity a její složky, tím méně vyvolat účelnou restrukturalizaci univerzitních a fakultních soukolí.

Trodá-li takovýto back-ground nějaký čas, stává se živnou půdou pro vyhybavost, váhání, odkládání, dublování různých aktivit, pro nekonečné a málo řešící debaty s výsledky do ztracena. Svědčí o tom ostudná causa Honajzerova, trapně opakovaná schvalování rozpočtu senátem, neúspěšný boj o hvězdárnu, neužitečný audit... Zdůvodňovat neefektivní umíme snad nejlépe ve světě, tvrdí rektor prof. Dvořák a má pravdu. Víle k efektivním změnám čehokoli se nám jaksi stále nedostává.

S takovou bude ovšem sotva možné proměnit závěry evaluační komise CRE ve skutky přesvědčivé a včas. Co nám chybí, je reálná vize fungování UP v integrované Evropě, založená na důvěře ve vlastní síly a přijímána svorně celou univerzitní obcí – nezáleží, zda s nadšením nebo jen z nezbytnosti jako vitální indikace.

M. Hejtmánek

Soutěž o vnitřní granty UP v roce 2000

Na základě usnesení Vědecké rady UP dne 14. 6. 1999 byla stanovena následující pravidla pro přidělování vnitřních grantů UP v roce 2000:

Budou přijaty pouze takové projekty, jejichž řešitelé budou v roce 2000 mladší 35 let nebo dosáhnou právě 35 let. Projekty, jejichž řešitelé budou mít v r. 2000 36 let a více, budou vyloučeny. (U pracovníků CMTF je stanoven věkový limit 40 let.)

Budou akceptovány projekty zaměřené do sféry vědecko-výzkumné. Součástí grantových projektů zadávaných do soutěže bude prohlášení řešitele, který se zavazuje, že do 20. února 2001 podá zprávu o využití grantových prostředků. Práce na projektu musí vyústit alespoň do jedné publikace ve vědeckém periodiku. Při nesplnění této podmínky nemá řešitel nárok na grantové prostředky v následujících letech.

Dále budou akceptovány projekty z oblasti umělecko-tvůrčí.

Projekty nesmí zahrnovat požadavky na investice a mzdové prostředky.

Na vědeckobadatelský úsek RUP budou postoupeny pouze ty projekty, které prošly výběrem vedení fakult. Kladné stanovisko vedení příslušné fakulty bude u každého projektu vyznačeno.

Grantové projekty je nutno předkládat v jednom vyhotovení na předepsaném formuláři. Projekty bude třeba odevzdat nejpozději do 31. ledna 2000 na vědeckobadatelské oddělení RUP. Projekty odevzdané po tomto termínu nebudou přijaty.

O výběru projektů bude rozhodovat komise, v níž budou zastoupeni proděkaní všech fakult UP.

Vedení fakult, jejichž grantové projekty byly akceptovány, zajistí oponování výsledků těchto projektů.

Prostředky vyčleněné na vnitřní granty UP v r. 2000 budou rozděleny fakultám UP podle tohoto klíče:

1) Z celkové částky se vyčlení 20 %, které se rozdělí fakultám stejným dílem (tj. každá fakulta obdrží jednu sedminu z těchto 20 %). Tato částka je výrazem vzájemné solidarity fakult.

2) Zbývajících 80 % se fakultám rozdělí podle tvůrčího výkonu (část rozpočtu v r. 1999).

Vědecká rada UP přijala rozhodnutí, že počínaje rokem 2001 se bude částka „na solidaritu“ snižovat každý rok o 7 %.

-len-

Soutěž napomáhající zvýšení publikační aktivity

Za účelem zvýšení publikační aktivity vypsalo Centrum molekulární biologie a medicíny a Laboratoře růstových regulátorů pro své členy soutěž.

Seznam publikací včetně kopií (případně dokladu o přijetí do tisku) je nezbytné dodat do konce roku 1999. Hodnoceny budou publikace v impaktovaných i neimpaktovaných časopisech, patenty, kapitoly v monografiích, abstrakty z konferencí za rok 1999. Ceny budou uděleny za autorství v publikaci v impak-

tovaném časopise (2000 Kč), za spoluautorství u publikace v impaktovaném časopise (1000 Kč), za patentovou přihlášku: autorství (2000 Kč), za patentovou přihlášku: spoluautorství (1000 Kč), za autorství u publikace v impaktovaném časopise s IF nad 5 (5000 Kč) či za kapitolu v cizojazyčné knize: autorství (2000 Kč). Ti nejlepší (dle získaného bodového ohodnocení) mohou pak získat třetí cenu v hodnotě 5 tis. Kč, 2. cenu v hodnotě 10 tis. Kč či cenu první v hodnotě 20 tis. Kč.

-red-

Kauza „Honajzer“ uzavřena

Redakce Žurnálu UP obdržela v těchto dnech konečné stanovisko vedení Univerzity Palackého k projednání doktorské práce J. Honajzra:

Vědecká rada UP v Olomouci projednala na svém zasedání dne 14. 6. 1999 otázku spojené s udělením titulu „Dr.“ Jiřímu Honajzerovi a konstatovala: PhDr. Jiří Honajzer, PhD, splnil požadavky postgraduálního studia, složil ošechny předepsané zkoušky a předložil disertační práci. Oborová rada pro politologii (pracující v daném složení do roku 1996) přijala a uznala tuto práci jako odpovídající kritériím. Zde lze spatřovat pochybení oborové rady, neboť předložená disertační práce neodpovídala v některých aspektech požadavkům kladeným na tento typ práce. Vědecká rada Filozofické fakulty UP v Olomouci následně pozastavila

činnost této oborové rady a zcela ji rekonstruovala v roce 1997. Univerzita Palackého, která titul „Dr.“ v roce 1995 Jiřímu Honajzerovi udělila, vycházela z předložených a formálně zcela vyhovujících materiálů, tedy dokladů o průběhu studia, vykonaných zkouškách, kritických, avšak doporučujících posudků na disertační práci a závěrečného kladného posouzení oborové rady pro politologii. Z hlediska původnosti uvedené disertační práce nebylo jednoznačně prokázáno, že se jedná o plagiat, a proto je nutno osoby dotčené odkázat do občanskoprávního řízení v oblasti autorského práva. Následně zpochybnující argumenty nemohou na uvedených skutečnostech nic změnit. Univerzita Palackého v Olomouci považuje tuto záležitost za uzavřenou a nebude se k ní již vracet.

-red-

Fakta o produkci knih

Od roku 1996 je na stránkách časopisu *Knihkupec a nakladatel* pravidelně publikován stručný přehled a ohlednutí za produkci knih v ČR v předešlém roce. V letošním č. 4 (textu J. Císaře, str. 10–12) se uvádí 11 738 vydaných titulů, s dodatečně zpracovanými tituly počátkem roku 1999 tento počet ještě stoupl, a to na 13 814.

Ke 31. 12. 1998 bylo v evidenci Národní agentury ISBN registrováno celkem 2 582 vydavatelů knih (zhruba o 10,5 % více než loni). Zánik nahlásilo v loňském roce 22 nakladatelských domů, nově jich naopak přibýlo 183. Od

začátku roku 1999 do konce března počet evidovaných nakladatelů stoupl o dalších 45 a dosáhl tak počtu 2 627.

Vysoké školy patří u nás vzhledem ke specifčnosti své produkce pro potřeby výuky k tradičně největším vydavatelům knih. Oproti roku 1997 produkci učebních textů rozvíjily zejména vydavatelské útvary Jihočeské a Ostravské univerzity. **Vydavatelství Univerzity Palackého se v roce 1997 umístilo s 98 tituly na 17. místě. Za rok 1998 s produkcí 132 titulů mu ovšem náleží již místo 11.**

Z časopisu *Knihkupec a nakladatel*, č. 4, str. 10–12 vybrala -map-

Zprávy, informace, oznámení

Usnesení 43. zasedání České konference rektorů

Česká konference rektorů (ČKR) přijala na svém 43. zasedání následující usnesení:

1. ČKR ocenila možnost setkání s prezidentem republiky a výsledky společného jednání.

2. ČKR žádá, aby ze strany státu byly dodrženy smluvně garantované dotace pro činnost vysokých škol v roce 1999.

3. V souvislosti s přípravou národní politiky výzkumu a vývoje a rozpočtu na rok 2000 ČKR zdůrazňuje nutnost navýšení rozpočtu vysokých škol, zvláště pak v oblasti vědy, výzkumu a další tvůrčí činnosti tak, aby zásadní trend posílení výzkumu na vysokých školách byl dodržen.

4. ČKR se obšírně zabývala hodnocením kvality vysokých škol a s uspokojením konstatovala, že na většině vysokých škol proběhlo jejich úspěšné hodnocení, a to i na mezinárodní úrovni. Kvalitu vysokých škol považuje ČKR za základní podmínku jejich dalšího rozvoje.

5. ČKR projednala pracovní návrh svého statutu s tím, že jeho definitivní podobu schválila na svém zřijovém zasedání.

6. ČKR zvážila možnosti bilaterální spolupráce vysokých škol České republiky s vysokými školami v Jugoslávii s cílem pomoci procesu prosazení zásad otevřené svobodné občanské společnosti.

*Za Českou konferenci rektorů
prof. ing. J. Hron, DrSc.,
předseda*

Vzdělávací Nadace Jana Husa

Z výroční zprávy vzdělávací Nadace Jana Husa za rok 1998 vyplývá, že v Programu podpory vyššího vzdělávání v programu *Cursus Innovati*, který podporuje inovaci výuky a zvyšování kvalifikace univerzitních učitelů v oblasti humanitních, společenských a právních věd, získala UP v roce 1998 podporu pro pět svých projektů (sociologie, filozofie, právo, pedagogika) v celkové výši 392 700 Kč. V programu *Novicius*, který poskytuje nadstandardní podporu začínajícím vysokoškolským učitelům pro jejich vědeckou a pedagogickou přípravu, jsou zařazeni aspiranti z Katedry historie a Katedry filozofie FF UP.

Blíže informace o Nadaci Jana Husa jsou k dispozici na Rektorátě UP v kanceláři zahraničních styků UP.

J. Herynková

Poslední zasedání Vědecké rady UP před prázdninami

pro obor vnitřní nemoci a doc. MUDr. J. Bilického, CSc., UK Bratislava, pro obor radiologie. Všechny tři návrhy VR UP schválila a postoupila k dalšímu řízení MŠMT ČR.

V další části zasedání VR UP informoval prof. Lenhart o přípravách na udělení Ceny F. Palackého, které budou ukončeny v září t. r., a o stavu příprav letošního výroční přednášky k poctě J. L. Fischera. Podle jeho slov je záměrem UP střídat témata výroční přednášky z oborů přírodních a humanitních věd. Z tohoto důvodu se VR UP přiklonila k návrhu CMTF, podle kterého fischerovskou přednášku přednese doc. ThDr. K. Vrána. Jak připomněl děkan CMTF doc. P. Ambros, je tato volba i poctou pro celou univerzitu, neboť podle jeho slov je doc. Vrána výjimečná osobnost na poli vědeckém i kulturním, osobnost, která celý svůj život zasvětila změně, jež se váží k letošní-

Děkan Cyrilometodějské teologické fakulty UP vypisuje

výběrové řízení

na obsazení následujících míst:

– funkce vedoucího katedry filozofie pro obor křesťanská filozofie (*katedra filozofie*),

– odborného asistenta nebo docenta pro obor Starý zákon (*katedra biblických věd*),

– odborného asistenta nebo docenta pro obor církevní dějiny, se zaměřením na dějiny papěšství, diplomacie a vztahu církve a státu pro vědecký záměr „Historický vývoj sakrální architektury v olomoucké arcidiecézi, význam symbolu v umění a liturgii“ (*katedra církevních dějin, patrologie a křesťanského umění*),

– vědeckého pracovníka pro vědecký záměr „Jednotná Evropa a křesťanství“ se zaměřením na studium křesťanského východu (*katedra spirituality, mezináboženského dialogu a studií křesťanského východu*),

– na místo lektora pro obor církevní latina (*katedra biblických věd*),

– na místo lektora pro obor biblická řečtina (*katedra biblických věd*).

Kvalifikační předpoklady: vysokoškolské vzdělání v příslušném oboru, praxe, publikační činnost, kanonická mise (popř. vniám docendi, nihil obstat) Velkého kancléře.

Přihlášky do výběrového řízení doložené osobním dotazníkem (k vyžádání na personálním oddělení CMTF), odborným životopisem, doklady o vzdělání, přehledem odborné praxe a seznamem publikační činnosti a doporučení zašlete **nejpozději do 9. srpna 1999** na adresu: **Děkanát CMTF UP, Univerzitní 22, 771 11 Olomouc.**

*Doc. ThDr. P. Ambros,
děkan CMTF UP Olomouc*

Mezinárodní sympozium o speleoterapii

Sympozium pořádá ve dnech 23. – 26. 9. Mezinárodní speleologická unie se stálou mezinárodní speleologickou komisí ve spolupráci s Lékařskou fakultou UP v Olomouci, EDEL s. r. o, Dětskou léčebnou respiračních nemocí ve Zlatých Horách. Vědecký výbor sympozia s předsedou prof. MUDr. Ž. Jirkou, CSc., z LF UP chce v odborné části programu skloubit velmi specifikovanou problematiku aspektů speleoterapie s posledními výsledky přírodovědeckého výzkumu (kontaktní e-mail: carolina@carolina.cz).

-mh-

Dokončení ze str. 1

mu 10. výročí listopadu 1989. Návrh, který v diskusi podpořili také prof. Andres a doc. Šteigl, schválila VR UP jednomyslně.

Dále VR UP schválila návrh oborů PdF UP pro habilitační řízení a řízení ke jmenování profesorem, se kterými VR seznámil doc. J. Šteigl. Jedná se o obory pedagogická a školní psychologie, specializace v pedagogice a učitelství pro střední školy – výtvarná výchova a výtvarná tvorba.

V závěru se část VR UP (už usnášení neschopná) věnovala problému udělení doktorského titulu J. Honajzerovi. Stanovisko VR FF UP shrnul doc. V. Rehan, vyjádřil se rovněž prof. Mezihorák, tehdejší předseda oborové rady pro obor politologie, ve kterém J. Honajzer absolvoval postgraduální studium (viz *Kauza Honajzer uzavřena*, str. 2).

V. Mazochová

Stručně

V pracovně rektora UP prof. L. Dvořáka obdrželi dne 22. 6. zlatou medaili Za zásluhy o rozvoj UP prof. MUDr. Václav Hájek, CSc., přednosta Ústavu mikrobiologie LF UP v Olomouci a prof. MUDr. Miroslav Eber, CSc., přednosta II. stomatologické kliniky LF UP v Olomouci.

Ve velké zasedací síni Rektorátu UP se 24. 6. sešlo Kolegium rektora UP, které se mj. věnovalo hodnocení letošního Academia filmu Olomouc a modelu rozdělování státní dotace.

Ve studentské galerii Výpad (Purkrabská 2) probíhá výstava ekologických prací žáků ZŠ a dětí DDM. Výstavu, která potrvá do 30. 6., pořádají studenti 3. ročníku PŘ–Vv PdF UP.

V nedávných dnech se v Olomouci konaly tradiční Svátky písní, kterých se účastnily české i zahraniční sbory. V kategorii smíšených sborů získal 1. místo Akademický sbor Žerotín z Olomouce.

Katedra politologie a evropských studií FF UP ve spolupráci se School of Historical and Critical Studies (University of Brighton) pořádá ve dnech 6. – 11. 7. 1999 konferenci s mezinárodní účastí pod názvem **The Liberal Order: The Future for Social Justice?** Sympozium bude předcházet tisková konference, která se uskuteční 7. 7. 1999 v prostorách katedry na FF UP (místnost č. 219, Křížkovského 12).

Mezinárodní konference badatelů v oblasti ruské filologie, již **olomoucké dny rusistů** se letos uskuteční ve dnech 23. – 25. 8. Je očekáván mimořádný zájem vědců a vysokoškolských učitelů z ČR a z dalších 13 zemí.

Ve dnech 1. – 9. 9. proběhne na PF UP XII. **Český a Slovenský hematologický a transfuziologický sjezd s mezinárodní účastí.**

Ve dnech 15. – 17. 9. se uskuteční na Teoretických ústavě LF UP **celostátní konference lékařské genetiky s mezinárodní účastí.**

První zasedání Akademického senátu Univerzity Palackého se v novém akademickém roce uskuteční 29. 9. Hlavním bodem jednání bude vyhlášení voleb rektora UP.

-map-

Upozornění Vydavatelství UP

Vydavatelství UP oznamuje, že 22. 6. 1999 byla otevřena nová prodejna skript a učebnic, která se nachází v objektu IC UP „Zbrojnice“ (naproti Rektorátu UP). Kontaktní adresa: Biskupské nám. 1, 771 11 Olomouc, tel: (068) 563 1783–5, tel., fax: (068) 5631786.

Prodejní doba: v Po, Út, St, a Pá od 8 do 12 a od 13 do 16 hodin, ve Čt do 8 do 12 hodin.

-vup-

Archiv UP se přestěhoval

Archiv UP oznamuje, že po přestěhování je opět otevřen pro univerzitní i mimouniverzitní veřejnost v budově tzv. Tereziánské zbrojnice, Biskupské nám. 1, tel. 563 1055. Úřední dny jsou pondělí 12.00–15.00 hod. a středa 8.00 až 11.30 hod.

-pur-

Události

Jihoafrická akademická obec na půdě UP

Ve dnech 20. – 23. 5. se na FF UP konala konference jihoafrických studií nazvaná *Africa Speaks to Europe* (Afrika promlouvá k Evropě). Organizátory byly Centrum pro srovnávací kulturní studia FF UP, Velvyslanectví Jihoafrické republiky v Praze a Univerzita Zululand, Jižní Afrika. Hlavními garanty byl rektor Univerzity Zululand prof. CRM Dlamini, SC a vel-

vyslanec Jihoafrické republiky Thomas Langley. Zvláštní poděkování náleží Dr. Elizabeth Thompsonové, která se ujala organizace této konference na jihoafrické straně.

Neformální začátek konference se konal ve čtvrtek večer, kdy účastníci konference, stejně jako široká olomoucká veřejnost, měli příležitost zhlédnout divadelní představení, nazvané *Behind the Mirror* (Za zrcadlem), které vzniklo ve spolupráci českých a jihoafrických umělců pod záštitou Divadla Archa. Návštěvy olomouckého S-klubu, který byl obsazen do posledního místa, jistě nikdo nelitoval.

Konference byla zahájena v pátek 21. 5. v aule FF UP. Své příspěvky předneslo 13 přednášejících působících jak na univerzitách, tak na středních školách Jihoafrické republiky.

Úvodní referát přednesl prof. Michael Chapman (University of Natal-Durban) na téma *Afrika promlouvá k Evropě; Dialog dvou kontinentů*. Páteční a sobotní program dále pokračoval přednáškami, které se zabývaly tématy politickými, společenskými, historickými a literárními. Účastníci měli možnost vyslechnout příspěvky představitelů Univerzity Zululand, Univerzity Durban Westville, Natal Technicon, střední školy New Forest, střední dívčí Westville a Jazykového centra. Sobotní polední program byl zpestřen recepcí, na kterou přednášející stejně jako účastníci pozvalo Velvyslanectví Jihoafrické republiky. Na úvod pronesla pár slov tajemnice velvyslance Jihoafrické republiky paní Marlet Venterová, prorektorka pro zahraniční záležitosti UP doc. PhDr. Libuše Hornová a ředitel oddělení pro rozvoj a styk s veřejností pan DC Rezelman.

V neděli dopoledne se konala závěrečná diskuse účastníků a přednášejících, ve které se hovořilo o dalších možnostech rozvíjení vztahů mezi oběma zeměmi. Účastníci taktéž vyjádřili spokojenost nad samotnou myšlenkou organizace konference zabývající se životem země tak vzdálené našemu státu.

Mgr. A. Kulová,
Centrum pro srovnávací kulturní studia
FF UP

Jednali dětsí onkohematologové

Ke slavnostnímu zahájení se v Muzeu umění v Olomouci 18. 6. sešli účastníci IX. pracovní konference českých a slovenských dětských onkohematologů, kterou pod záštitou prof. J. Mačákové, děkanky LF UP, uspořádaly Dětská klinika LF UP a FNO a pracovní skupina pro dětskou hematologii ČR. Program konference, jejíž pracovní část proběhla v prostorách Dětské kliniky LF UP, byl letos obohacen o sesterskou sekci a doplněn prohlídkou Muzea umění a společenským večerem na hradě Šternberk.

-mav-
Foto -tj-

Mezinárodní vědecká konference Eucarpia Leafy Vegetables '99

Dokončení ze str. 1

Z jednání konference vyplynulo, že i přes možnosti tvorby nových genotypů rostlin s přesně definovanými vlastnostmi cestou transformací, hrají v klasickém i biotechnologicky orientovaném šlechtění významnou roli genové zdroje kulturních druhů listových zelenin. Zároveň roste význam jejich planě rostoucích příbuzných druhů (progenitorů). V zájmu všeobecného vědeckého pokroku je nezbytné zachovat jejich volnou dostupnost a zabezpečit rovný a neomezený přístup k informacím o jejich vlastnostech včetně naprosto svobodné možnosti publikace získaných vědeckých výsledků. Z příspěvků bylo také zřejmé, že vedle využívání metod molekulární genetiky je pro studium evoluce a systematiky kulturních a planých rostlin zcela nezbytné vycházet z metod a postupů klasické morfologie, anatomie a taxonomie.

Neobyčejný zájem zahraničních účastníků vzbudila prohlídka rozsáhlé kolekce planých druhů rodu *Lactuca* ve sklenicích v areálu UP v Holici. Tato kolekce reprezentuje pouze část rozsáhlého materiálu genových zdrojů tohoto rodu, který je komplexně studován Katedrou botaniky PřF UP ve spolupráci s genovou bankou VÚRV v Olomouci-Holici.

Účastníci se shodli na tom, že obdobné akce mají význam nejen pro vlastní rozšiřování

odborných poznatků, ale také pro udržení kontinuity a kontaktů mezi všemi členy celosvětové komunity vědců zabývajících se listovými zeleninami, a to na úrovni klasické nebo molekulární genetiky, biotechnologie a rostlinné patologie, ale i odborníků zaměřených na šlechtitelské aplikace.

Společenskou část programu tvořilo přijetí účastníků konference rektorem UP prof. L. Dvořákem, dále to byla prohlídka historického centra Olomouce, Mendelova muzea v Brně a zámků v Lednici na Moravě a ve Šternberku.

Mottem celé konference bylo *Science is not only money and commercial profit but much more a desire for knowledge, creativeness, enthusiasm, unselfish cooperation and friendship*. Je skutečností, že konference probíhala v tomto duchu a mimořádně přátelské, otevřené a uvolněné atmosféře. K úspěšnému průběhu tohoto vědeckého setkání po organizační stránce významně přispěli i pracovníci Konferenčního servisu UP.

Veškeré přednesené přednášky a postery byly uveřejněny formou knižní publikace o rozsahu 302 stran, která vyšla jako ediční dílo UP pod názvem *Eucarpia Leafy Vegetables '99*. Publikace je dostupná v knihkupectví UP. Text byl rovněž převeden do elektronické podoby na CD.

A. Lebeda (PřF UP), E. Křístková (VÚRV)

Šestý ročník UP OPEN 99

Z ranní mlhy vystoupila modrá obloha a po ní se nesla dvě letadla. Jedno přinášelo profesora Boučka z Ameriky, druhé odnášelo profesora Vaverku do Francie. Dva tradiční účastníci a favority turnaje jsme byli nuceni spolu s „panem fotografem“ Mgr. Vojzou omluvit, přesto se nás sešlo dosti. Kvalita a atmosféra byla dobrá. Bohužel vlna kritiky se snesla na organizaci a vstřícnost TJ MILO, kdy bylo nutno trpěně akceptovat špatně upravené kurty, problémy s přidělením řádně objednaných hracích ploch, nehygienické a technicky zastaralé sociální zázemí. Navíc systém občerstvení v areálu se zarážejícím způsobem podobá dobám dávno minulým. Ze strany pořadatelů je nutno se hráčům za dané podmínky omluvit.

Ke sportovnímu programu, který volně navazoval na *Olympijský sportovní den UP*, je možno vyslovit se velmi pochvalně. Hráči hráli, pořadatelé pořádali, kropiči kropili, občerstvovači občerstvovali. A co se z toho vylouplo? Zase vyhrál Kolisko! Tedy nejsilnější obsazenou kategorií mužů „B“ a odnesl si hlavní cenu sponzorující CK Pro-pago z Hodonína – zájezd do Chorvatska. Díky za dárek, pánové!

Nejmladší muže ovládl T. Pavlíček z Přerova, který spolu s poraženým finalistou J. Ambrožem z firmy TESCO pokořili semifinalisty z TenisKomeru Prostějov, pány Hilsera a Žemlu. Ze by na UP nebyli dobří tenisté do 45 let, a tudíž museli vyhrávat přespolní?

Muže „C“ pak vyhrál MUDr. Klečka, nestárnoucí veterán s obdivuhodným elánem.

Ženy ve čtyřech (mírně ochuzeny) rozehrály samostatný turnaj a vítězství si odnesla slečna L. Janoutová z Prostějova.

Krátké postřehy: přezedníkováno (celkem 3x), následkem čehož se finále útechy dohrávalo na tradičním velkobystřickém klání o jiné ceny a prestiž následující den; velmi dobrá a stále rostoucí úroveň hry ve všech kategoriích, tentokrát bez zahraniční účasti; opět silná lékařská fakulta, ale bez absentující pediatrie (asi hráli někde jinde); první zranění – jeden silně podvrtnutý kotník při férovém, ale tvrdém boji.

Závěrečné zvolání: Příklad zase, ale dozajista někde jinde. Asi na kurtech LOKO Olomouc s jiným herním systémem.

Aktivní i pasivní tenisty za pořadatele zdraví
ing. M. Skutka,
FTK UP

Gymnazijní učitelé biologie na UP

Semináře pedagogické sekce Čs. biologické společnosti Ústavu biologie LF UP se 10. 6. zúčastnilo asi 20 gymnazijních profesorů biologie. Vyslechli přednášku o diferencovaném tempu rozvoje jednotlivých biologických věd (M. Hejtmánek) a přednášku o metodách molekulární biologie s demonstrací v laboratoři (V. Raclavský). Kromě toho účastníci zhlédli pět vědecko-didaktických videolekcí z genetiky, vyrobených v AVC UP (V. Chalupová); zájemci si mohli zakoupit učební text. Předmětem obecné části diskuse byly problémy výuky biologie na středních školách. O neutěšeném stavu výuky vypracuje vedení sekce rezoluci a zveřejní ji v odborném tisku.

-mh-

Události**Ocenění Informačního centra UP**

Ve dnech 18. až 20. 5. proběhl v Praze již pátý ročník mezinárodní konference o informacích a informačních technologiích *Inforum '99*. K vyhlášení výsledků a předání cen došlo 18. 5., při slavnostním zahájení konference, v Zrcadlové kapli Klementina. V kategorii INFO-PRODUKT se mezi 17 nominovanými tuzemskými i zahraničními produkty nebo službami umístil na šestém místě *Souborný prohledávač Tin-Web*, který vznikl v Knihovně UP v Olomouci (autory jsou ing. A. Horák a I. Hučín). V druhé kategorii, kategorii INFO-POČÍN se mezi 11 nejdůležitějšími činy spojenými s elektronickými informačními zdroji umístila na 3. místě *Rekonstrukce olomoucké „Zbrojnice“*. Ocenění převzal ředitel Informačního centra UP PhDr. R. Hladký.

IC UP získalo ocenění již loni – do organizačního výboru byl ke spolupráci přizván vedoucí IS PřF RNDr. S. Rieger. Moci pracovat společně s osobnostmi, jakými je např. ředitel Národní knihovny nebo předsedkyně Svazu knihovníků a informačních pracovníků je počtou nejen pro IC UP, ale pro univerzitu celou.

Konference *Inforum '99* se oproti minulým rokům osamostatnila od veletrhu *Svět knihy*, za spolupořadatelství Vysoké školy ekonomické proběhla tentokrát v prostorách její nově zbudované multimediální auly.

Podrobnosti o konferenci včetně fotogalerie celého konferenčního dění a celkového pořadí v obou kategoriích (počinů i produktů) naleznete na adrese <http://www.aip.cz/inforum/welcome.html>.

-map-

Úspěch studentů Univerzity Palackého

V květnu letošního roku se uskutečnil výběr kandidátů pro letní studijní program amerických studií na Suffolk University v Bostonu.

Letní školy v Suffolku se každoročně účastní šest amerických studentů a šest studentů z bývalého Československa. Přímo osloveni byli studenti olomoucké Univerzity Palackého, pražské Karlovy univerzity a bratislavské Univerzity Komenského. Jejich úkolem bylo vypracovat esej na dané téma. Po zhodnocení všech zasláných prací byli mezi nejlepšími kandidáty studenti UP Jaroslav Chudoba (FF UP, anglická filologie), David Hochman (FF UP, anglická a japonská filologie), Kateřina Kubešová (FF UP, anglická filologie a historie) a Irena Fridrichová.

Práce našich studentů patřily suverénně k nejlepším, a proto se americká strana, která

výběr prováděla, rozhodla nedodržet stejné početní zastoupení z každé zúčastněné univerzity a vybrala čtyři studenty z UP a pouze po jednom zástupci z UK Praha a UK Bratislava. Je to bezesporu obrovský úspěch našich studentů a skvělá reprezentace olomoucké univerzity.

-haz-

Metr není všude stejný

Komise (na MU v Brně) podruhé pozastavila habilitační řízení proto, že uchazeč neměl v zahraničním impaktovaném časopisu ani jednu práci. Nic nebyly platné práce v domácím odborném tisku ani autorství patentu.

-mh-

Promoce zahraničních studentů na LF UP

neskrývané radosti. Tato neobvyklá reakce celý promoční akt velmi odlehčila a vykouzlila na jindy vážných tvářích akademických funkcionářů úsměv. Také olomoucká radnice si uvědomila, že Olomouc je univerzitním městem a prostřednictvím svého zástupce poslala promujícím malý dárek.

Jak bývá zvykem při takových příležitostech, své „poděkování“ pronesl jeden ze studentů, který vzpomněl na začátky: když se někteří chystali na cestu do Československa, šli pro vízum na jugoslávské velvyslanectví a teprve tam se dozvěděli, jak je to se zeměpisnou polohou země, kde mají studovat. Mnozí byli na vše sami a když v roce 1993 přijeli do

Olomouce na hlavní nádraží, měli v kapse pouze jedno telefonní číslo, na které mohli zavolat o pomoc, a sice na patologii prof. Duškovi. Vše však překonali – prožili stovky a tisíce hodin nad knihami, složili spoustu zkoušek, o kterých si zpočátku mysleli, že je v životě nemohou zvládnout. Ale jak říkají Angličani: „The end crowns the work“ (Konec korunuje dílo). Teď stojí šťastni a dojati v talárech jako naši první zahraniční anglicky (a česky) mluvící lékaři, kteří na naši univerzitu a fakultu budou doma již jen vzpomínat. Věříme, že v dobrém. Všichni se o to snažili.

J. Macák

Foto -map-

Otázka pro: PhDr. R. Hladkého, ředitele IC UP

Na zasedání Kolegia rektora UP 20. 5. 1999 předložila členka jeho studentské části petici s podpisy více než tisíce studentů, kteří žádají o zpřístupnění Ústřední knihovny UP i o sobotách a nedělích. Jak hodláte na tento požadavek reagovat?

Pracovníci knihovny jsou ochotni udělat maximum pro rozšíření knihovnických služeb, ale je třeba si uvědomit, že každé rozšíření předpokládá zajištění určitých organizačních a ekonomických podmínek. Například zpřístupnění knihovny o víkendech předpokládá příplatky za práci ve dnech volna, rozšíření počtu pracovníků, reorganizace režimu knihovny apod. Požadavek studentů je proto podle mého názoru adresován spíše vedení univerzity, resp. záleží především na tom, jaká bude konečná podoba rozpočtu IC UP na tuto rok,

zda bude či nebude dále redukována. Vzhledem k tomu, že současně jsme žádání o maximálně úsporná opatření v naší činnosti, nemohu v této chvíli přesně stanovit, jakým způsobem budeme schopni vyjít požadavkům studentů ostríc. Pokládáme však jejich petici za legitimní a po dohodě s rektorem UP připravujeme komplexní podklady pro rozhodnutí v tomto směru. Už teď je však třeba zdůraznit, že všechny naše dosavadní reorganizační kroky byly vždy realizovány na základě skutečných potřeb, nikoli požadavků. Znamená to, že i při případném rozšiřování služeb knihovny (které by v každém případě připadaly v úlohu nejdříve od příštího semestru) bychom volili metodu postupných kroků, kterými bychom si skutečný zájem studentů nejprve ověřili a přešli tak případným zbytečným investicím.

-red-

Jubileum**Narozeniny docenta Žváčka**

Celá léta je možné potkávat na nádvoří filozofické fakulty člověka se silnými brýlemi na očích a obtěžkaného taškami. A šel jako „v těžkých botách“. Dušan Žváček, básník a docent ruského jazyka, ctitel mistrovského slova a krásy světa. Někdy se zdálo, že jeho oči nemohou proniknout mlhou nevidění. A přece. Pan docent vnímal „ty kupy let“, v nichž přednášel lexikologii, stylistiku, vybrané pasáže gramatické, teorii překladu a v komorním semináři zachovával tolerantní mlčení nad básnickým textem. Někdy se zdálo, že na disputacích učených společností spí. Jeho přesná paměť však všechno registrovala. Mnohdy stačila jedna věta, kterou s originálním humorem vystihl okamžik, svět, čas a směšné hemžení.

Kdysi potkal pan docent nějakého prapodivného člověka, který donekonečna opakoval, že na nebi jsou milióny hvězd. Ale milióny! Tehdy to bylo náramně k smíchu. Teď, po letech, jako by docházel smysl těchto slov. Zvláště, když se v poslední sbírce Dušana Žváčka můžeme dočíst: „Hvězd ubylo. I vody v řece ubylo. Vše dostupné je náhle dostupnější.“ A právě těmto veršům předchází báseň *Pokora*.

Dušan Žváček se dožívá šedesáti pěti let, má za sebou vědecké publikace a tři básnické sbírky. V *Zimním ovoci* je báseň „Na druhý pokus“. Dušane, přejeme ti zdraví – a aby ti všechno vyšlo. Třeba i na druhý pokus. Teď už máš na to právo.

Z. Pechal a všichni z katedry slavistiky

Z vědeckých pracovišť UP

Výzkum protinádorových účinků chemických látek

Programem laboratoře experimentální medicíny Dětské kliniky LF UP a FNO je mj. výzkum látek, které potlačují růst nádorových buněk. Přinášíme rozhovor s vedoucím laboratoře MUDr. M. Hajdúchem:

Pane doktore, kdy jste s tímto výzkumem vlastně začali?

Bylo to v době, kdy byly objeveny první syntetické inhibitory cyklin-dependenčních kináz skupinou doc. Strnáda. V naší laboratoři testujeme protinádorové aktivity těchto inhibitorů. Protože jsme zavedli systém testů, které jsou potřebné k jejich vyhledávání, začali jsme obdobně látky aktivně hledat i v chemických knihovnách (databázích) jiných pracovních skupin v ČR i zahraničí. Rád bych k tomuto podotkl, že v naší republice se nachází obrovský chemický potenciál, mnoho výborných světových chemiků je českého původu. V ČR žijí velmi kvalitní organičtí chemici, kteří syntetizují neuvěřitelně složité struktury a mnohé z nich nebyly testovány na biologickou aktivitu. K tomuto testování jsme přistoupili právě my, samozřejmě po vzájemné domluvě.

Jak vůbec takový test probíhá?

Zkouška probíhá pokusem *in vitro* „ve zkumavce“, tzn., že zprvu testujeme na buňkách v kultuře, ne v živém organismu. Na počátku všeho snažení jsou screeningové – vyhledávací testy, ke kterým používáme několik buněčných linií, o kterých se ví, že jsou mimořádně citlivé na většinu známých cytostatik. Stabilizované nádorové linie pěstujeme v umělém médiu – živném roztoku za laboratorních podmínek. Zkoušíme, zda některá z látek je protinádorově aktivní (zda je schopna nádorovou buňku usmrtit). Jestliže je, zajímá nás, zda neusmrcuje také normální buňky nenádorové. Zjišťujeme koncentraci látky, při níž nastává smrt obou typů buněk. Když zjistíme, že látka je méně toxická pro nenádorovou buňku a daleko více toxická pro buňku nádorovou v požadované nízké koncentraci, je to důležitá informace. Tuto látku pak dále analyzujeme.

Jakým způsobem?

Opět v podmínkách *in vitro*, tentokrát však na širokém spektru nádorových buněk různých typů. Použijeme např. deset různých buněčných linií z nádorů plic, z děložního čípku, z nádorů hlavy a krku, pankreatu, jater, leukemické linie atd. Poté zjišťujeme, zda je látka selektivně účinná, tzn., jestli usmrcuje přednostně nádorové buňky pocházející např. z plic a bude tedy více účinná na rakovinu plic než třeba na leukémii. Experimentál-

ně si tak zodpovídáme zásadní otázku, jež odpověď musíme znát pro pozdější testy *in vivo* (na zvířeti).

Kdy dochází k testování na zvířeti?

Zatím jsme pracovali převážně na buňkách, které kdysi někdo odvodil z organismu a které se udržují v kulturách v mnoha světových laboratořích jako tzv. buněčné linie. V současné době jich v laboratoři máme asi osmdesát. Některé jsme koupili z americké sbírky mikroorganismů a tkáňových kultur, jiné jsme si připravili sami. V této fázi si ovšem již klademe otázku, zda zvolená látka bude účinná proti nádorovým buňkám izolovaných primárně z nádoru konkrétního pacienta. Teprve je-li látka dostatečně účinná i na těchto primárních nádorových buňkách *in vitro*, doporučíme ji k testování na zvířeti. Než se ovšem látka dostane k živému zvířeti, projde ještě několika sítí. (Pro představu do pokusu *in vivo* z tohoto výběru postoupí zhruba jedna látka ze sta testovaných.) Samozřejmě, současně je mimořádně pozornost věnována analýze mechanismu účinku nového preparátu. Hledáme převážně látky, které mají nový mechanismus účinku postihující molekulární principy nádorového bujení a představují tak nový léčebný potenciál pro naše nemocné. Když víme alespoň v hrubých rysech, jak látka protinádorově účinkuje, je nutné látku patentově chránit.

Co se vlastně pokusem na zvířeti zjišťuje?

Na zvířeti, nejčastěji na myši zjišťujeme, jak je látka pro živý organismus toxická. Testem akutní toxicity určíme maximální dávku látky, kterou zvíře ještě toleruje bez vážných toxických příznaků. Teprve tento údaj umožní testování protinádorové účinnosti látky. Provádí se na geneticky identifikovaných kmenech myší, kterým se transplantují myší nádory se stejným genetickým pozadím, aby nedocházelo k imunologickému odvržení cizí tkáň.

Co následuje potom?

Zkoušíme účinnost látky na lidských nádorech implantovaných zvířeti. Zdárazňují na lidských nádorech, ne na lidech. Myším bez imunitního systému („nahé myši“) transplantujeme lidskou nádorovou tkáň. Lidský nádor u myši vyrostle. Je to nesmírně cenný model, blízký člověku, který nám ukáže, jak se bude solidní lidský nádor chovat v experimentálním zvířeti po podání testované látky. Pokud prokážeme účinnost látky, máme již dostatek indicií k tomu, abychom mohli provést zbyvajících část toxikologické analýzy, farmakokinetiky, farmaceutické kompozice a abychom mohli

požádat o klinické zkoušení této látky jako potenciálního léku (fáze jedna klinického testování). To všechno je potřebné v preklinickém zkoušení látky.

V jaké fázi se vyskytuje výzkum na vašem pracovišti?

S některými látkami se blížíme ke klinickému zkoušení, u jiných je ukončeno preklinické zkoušení. U některých látek pracujeme již na patentových přihláškách, ale u jiných ještě neznáme ani mechanismus účinku... Je to kontinuální proces.

Podílejí se na výzkumu studenti?

Zcela zásadně. V laboratoři ze stálých zaměstnanců pracuji já, dvě laborantky a jedna paní, která myje sklo (nemocniční zaměstnanec). Zbytek jsou postgraduální i pregraduální studenti a také posluchači zahraničních lékařských fakult, kteří u nás dělají postgraduál, nebo bakalářské práce. Dohromady je nás zhruba patnáct až dvacet s minimálním mzdovým zatížením pro naši fakultu. Nemyslím si však, že to je dlouhodobě udržitelný stav.

Jak jste na tom s přístrojovým vybavením?

I když je stále co zlepšovat, domnívám se, že v tuto chvíli veškeré základní vybavení máme díky grantům a nadační činnosti.

Jak dlouho testování probíhá?

Minulý rok jsme otestovali zhruba sedm set látek, z toho do testování *in vivo* postoupily dvě. (Některé látky jsou ale stále nadějně a budeme je zřejmě testovat letos.) Fáze I klinického zkoušení může trvat od několika týdnů po několik let. Doufáme, že by se mohla v našem případě během jednoho roku uzavřít. Budeme ve spolupráci s jinými pracovišti zjišťovat, jaký je metabolismus látky u člověka, jaká je farmakokinetika, jak rychle se látka odbourává z těla a kterými systémy, jestli nepoškozuje kostní dřeň, zdali dochází k potrození navrženého mechanismu účinku u člověka atd. Teprve potom se ve fázi I klinického zkoušení hodnotí prokazatelnost protinádorového účinku.

Můžete zmínit nežádoucí účinky?

Snažíme se vyovjet látky s minimální toxicitou. Nicméně musíme být připraveni na vedlejší účinky, které se popisují u cytostatik používaných v současné klinické praxi. Především jde o účinek na kostní dřeň. Pacienti trpí nízkým množstvím bílých krvinek, trombocytů, mohou krváčet, být náchylní k infekcím. Obvykle jim vypadávají vlasy, může také dojít k poruše jaterní, plicní či ledvinové činnosti. Jsou to účinky velmi závažné. Jsou však akceptovány, protože léčíme závažné život ohrožující onemocnění. Vždy se jedná o „hru na vahách“. Snažíme se, aby profit pro pacienta byl maximální.

Za rozhovor poděkovala M. Poláková-Hronová

Zkušenosti ze zahraničí

Několik postřehů z College of the Atlantic

Od ledna do března tohoto roku jsem měl možnost přednášet jeden semestr (10 týdnů) na College of the Atlantic (COA) ve státě Maine, USA. Jedná se na americké poměry o školu netradiční. Má jen 270 studentů, většina studuje bakalářský stupeň, pouze patnáct studentů absoluje každým rokem magisterský stupeň studia. Studijní zaměření je výhradně orientováno na tzv. humánní ekologii (human ecology), která usiluje o propojení přírodovědných a společenských vědních přístupů péče o životní prostředí.

COA je soukromou školou s vysokým školným – přes 20 000 USD ročně. Když připočítáme náklady na ubytování, stravování, nákup knih, ale také příplatky za laboratoře, ateliéry aj., pohybují se výdaje studenta na roční pobyt mezi 25–30 tisíci dolary. To však ještě nemusí znamenat pohromu pro rodinný rozpočet. Student (studentka) má čtyři možnosti, jak školní a další výdaje uhradit:

a) Nejpohodlnější způsob: jsou-li rodiče dost bohatí, vše zaplatí.

b) Student (studentka) natolik vyniká, že mu formou stipendia studium uhradí škola, stát, nebo vhodná nadace.

c) Je možné vzít si půjčku od banky. Banka vám ráda půjčí, protože po absolvování školy budete mít slušný příjem a půjčku snadno splatíte.

d) Je možné pracovat v jídelně, v knihovně apod. a část nákladů na školné je pak odečtena. To dělají prakticky všichni, i děti z dobře zajištěných rodin. V menze např. byl jediný profesionální kuchař, zbytek obstarávali studenti.

Pokud je škola drahá, musí nabízet kvalitní služby. To je významným motivačním stimulem pro učitele. Jak se to například projevuje? Maximální počet studentů ve skupině je patnáct, ale běžně také šest, někdy i méně. Protože pedagogický sbor má pouze 35 členů (tedy

jeden učitel připadá v průměru na osm studentů), existuje tu velmi neformální, přátelské, téměř rodinné prostředí.

V nabídce kurzů je minimum povinných, většina kurzů je volitelných. Zapiší-li se studenti do vašeho kurzu, mohou výuku navštěvovat, ale teprve po dvou týdnech musí svůj zápis závazně potvrdit. Jestliže tedy během prvních dvou týdnů nezbudíte jejich zájem, můžete zůstat bez studentů a kurz se ruší. Pro takový případ (který naštesti u mě nenastal) jsem měl ve smlouvě stanoveno, že škola vyplatí pouze 300 USD za přípravu kurzu (odměna pro externího učitele činí za celý odpřednášený kurz 2 500 USD, přednášel jsem dva předměty, z nichž každý měl týdně 85 minut přednášku a 85 minut seminář). V polovině kurzu, po pěti týdnech, provádí ústně učitel hodnocení studentů a studenti hodnotí učitele. Je třeba dodat, že velmi otevřeně. Na konci kurzu je pak hodnocení písemné a po-

Zkušenosti ze zahraničí

drobnější, opět oboustranné. Není proto možné, aby se některý z přednášejících „zašival“, během dvou týdnů, maximálně během jednoho semestru by si pokazil pověst a přišel o studenty.

College of the Atlantic se zaměřuje především na výuku, ne na výzkum. Občas někdo napíše knihu, nebo se významněji angažuje v některé vědecké společnosti, ale většinu energie akademického sboru pohltí výuka, konzultační hodiny, příprava přednášek, hodnocení esejů... Během semestru jsou učitelé plně vytíženi (během roku běží tři semestry, každý v délce deseti týdnů). Mimo semestr si mohou dělat co chtějí – psát, bádat, cestovat, nebo jen sbírat materiál a síly na přednášky v dalším semestru.

Jak probíhají zkoušky? To záleží do značné míry na studentech. Mohou si zapsat jen tzv. audit – pak po nich v kurzu přednášející nic povinné nevyžaduje, ale nedostanou také žádnou známku nebo kredit. Mohou si také zvolit jednoduché hodnocení prospěl/neprospěl. Obvykle si toto zvolí studenti v předmětu, kde si moc nevěří a nebo již vědí, že po skončení bakalářského studia nechtějí pokračovat na jiné škole. Nebo si studenti vyberou nám podobné hodnocení: A, B, C, hodnocení D znamená neprospěl. Každá z prvních tří známek se dělí na tři upřesňující stupně, např. A+, A, A-, celkem tak má ve skutečnosti známkovací

rozpětí deset stupňů. Hodnotí se celková aktivita v kurzu a hlavně eseje. Testy se moc nepíší (moje kurzy byly spíše výjimkou), ústní zkoušení se asi neprovádí vůbec. Pokud bych měl jmenovat hlavní rys studentské práce, tak je to úplná absence podvádění. Na nedaleké harvardské univerzitě, což je jedna z nejprestižnějších a nejslavnějších škol na světě, vám všemožně pomohou, dostanete-li se do potíží se zvládnutím studia. Zkuste ale dvakrát podvést (např. opsat část eseje z internetu bez uvedení citace) a bez milosti letíte. Navíc s vámi jde tento „kádrový škraloup“ dalším životem.

Troufám si říci, že v bakalářském stupni mají naši studenti v hlavě více vědomostí, než jejich kolegové z COA. Američtí studenti však mají jednoznačně výrazně lépe rozvinutou schopnost zpracovat samostatně určitý problém, esej či projekt, počínaje vyhledáním informací a konče písemným zpracováním.

Závěrem tohoto velmi letmého pohledu se zmíním o zdánlivé maličkosti, která mě však nadchla a byla by jistě aplikovatelná i v našich podmínkách. Každý vyučující dostane na jeden semestrální kurz účet na 300 USD. Za to může zpracovat materiály pro sebe i pro studenty (za jeden dolar dvacet černobílých stránek), faxovat, telefonovat (i mezinárodně), nakupovat knížky (ty zůstávají majetkem školy), pronajmout auto na exkurzi (v ceně 5 km za dolar) apod. Já jsem měl na dva kurzy k dispo-

zici 600 USD, které jsem zdaleka nevyčerpal (nevyčerpané prostředky zůstávají škole). Bylo však velmi příjemné mít určitou částku k dispozici, a tím i možnost např. mezinárodně telefonovat. Tento způsob je nejen příjemný, ale také efektivní. Srovnáme to se stavem na našich školách, kde zmíněné telefonování platí obvykle fakulta. Protože je platba hromadná a anonymní, „z eráru“, telefonuje se mnoho a zbytečně. Pak se občas „ustříhnou dráty“ (meziměsto), což ale vede k tomu, že se pokoutně chodí telefonovat k vedoucím katedry, pokud možno v době jeho nepřítomnosti. Sami sebe tak tlačíme k poněkud nedůstojnému chování, které navíc není efektivní, nejen finančně, ale i časově. Obdobně by se dalo uvažovat o využití kopírek, nákupu knih apod.

Je asi zbytečné uvádět, že možnost semestrálního působení na zahraniční škole je velkým obohacením. Rád bych povzbudil jak studenty, tak vyučující, aby se dokázali na pár měsíců oprostít od věcí naléhavých a dopřáli si důležitou zkušenost pobytu v odlišném prostředí, je-li to aspoň trochu možné. Nemusí jít vůbec pouze o školu americkou či západoevropskou, ale pobyt by měl být dlouhodobější, aby jste přestali být pouhými hosty a pronikli dále než jen ke zdvořilým úsměvům hostitelů.

RNDr. P. Nováček,
ředitel Centra interdisciplinárních studií UP

Na pultech knihupectví

Komendovo trias

Každému se nepoštěstí, aby v rozkvetlém měsíci máji současně týž den oslavil své jmeniny i narozeniny a navíc v ruce držel svou novou knížku, právě vyšlou. To vše „vyšlo“ profesorovi Komendovi z LF. Opravdu, záviděníhodné trias! Ta nynější „rudá knížka“ (podle barvy obalu) je ovšem jedinou rudou knížkou, kterou autor kdy měl, což ho v dobách minulých notně poškozovalo. Komendovy „Úvahy a aforismy – křížem krážem“ Vám udělají radost dvakrát. Zaprvé když si je seženete a zadruhé při čtení té více než stovky stránek textu, můžete prožít chvíle pravého čtenářského potěšení.

Knížku vydalo olomoucké nakladatelství ALDA a zde se brzo mají objevit i další publikace tohoto neúnavného pracovníka. Těšíme

se na ně, protože zdaleka ještě neřekl všechno, co má na srdci. A je možné i do budoucna zase třeba to trias, jak v letošním květnu „zvládl“ profesor Komenda? Co by ne, vždyť je Stanislav – a výklad toho jména je „získávající slávu vytrvalostí“!

-ms-

Záhorský zpěvník

Muzeum Komenského v Přerově, s. 160.

Uvedená sbírka je dosud nejrozsáhlejší zpěvníkovou edicí docenta Pavla Klapila (Katedra hudební výchovy PdF) a současně první sbírkou, jež se uceleně zaměřuje na písňový folklór Záhoří, regionu vymezeneho pomyslnou spojnicí měst Přerov, Hranice, Bystřice pod Hostýnem.

Právě tento typ publikační činnosti je jedním z produktů Klapilovy vědecké práce. Lidovou kulturu mapuje způsobem pro ni vlastním: hrou, a to v nejlepší slova smyslu, do určité míry hrou pro hru samu, odkrývající domnělou historickou paměť, s jistotou přichutí karnevalové kultury, mající těžko vyslovitelný ráz čehosi původního. Ten se z písne probouzí zpěvem. Od srdce k srdcím pak bývají přenášeny obsahy, jež propadají sítem jazykového a nápevného vyjádření, jak nás o tom alespoň poučují romantikové. Písne jsou uvedeny v podobě vhodné pro bezprostřední provozování, tedy v pohodlných hlasových polohách a s akordovými značkami pro případný doprovod. Pocházejí z rukopisných fondů Ústavu pro etnografi a folkloristiku Akademie věd ČR v Brně, z klasických moravských písňových sbírek a z řady regionálních zdrojů.

Dr. L. Spurný

Vyšel nový svazek Moravského historického sborníku (MHS)

Národní, osvětová a kulturní organizace – Moravský národní kongres (MNK) – vydala nový svazek kulturně-historické revue za léta 1996–1998 pod názvem *Moravský historický sborník*, který na čtyřech stech stranách prezentuje výsledky vědecké práce v oblasti společenských věd i literární činnosti.

Páteř sborníku tvoří dvě zásadní studie doc. L. E. Havlíka, z nichž první se zabývá identifikací patrocinií zaniklých raně středověkých kostelů. Druhá práce se týká pramene olomoucké proveniencce. Jedná se o výtah ze starších pramenů uchovávaný v archivu moravských biskupů nazývaný jako *Granum cathedrali praesulum Moraviae*, o jehož vypovídací schopnosti se vedly často spory.

Problematicke ontogeneze Moravanů a v širším kontextu i jiných evropských národů se věnuje doc. Z. Klanica, v článku *Čtyři tisíciletí geneze středoevropských etnik*. Klanica v práci poukazuje na to, že etnos vznikl před tisíci lety i dnes ovlivňuje národní mapu Evropy.

Problematicke územního rozsahu Moravy a hranic Moravy s Čechami se v článku zabývá MVDr. Miroslav Šišák, Eq.M., a nad významem Pálavy v nejstarších moravských dějinách se zamýšlí známý a svými názory často kontroverzní badatel PhDr. Jaroslav Zástěra, Eq.M.

Z novější historie je v tomto sborníku věnována pozornost dějinám skautingu na Moravě a ve Slezsku. Lubomír Čermák si všímá kolébky skautingu na Těšínsku a Jaroslav Hrabec hodnotí 75 let skautingu v Uherském Hradišti.

Redakce MHK pravidelně otiskuje i starší práce, které považuje za vhodné dostat do širšího povědomí. V tomto svazku se jedná o práci F. Boráka *Bánov. Příspěvek k historii dolnomoravského úvalu v 10. až 13. století* a práci, která je důležitá pro nejnovější dějiny moravského hnutí z pera předsedy Společnosti pro Moravu a Slezsko a pozdějšího předsedy Hnutí samosprávné demokracie – Společnosti pro Moravu a Slezsko a federálního poslance doc.

PhDr. B. Bárty, CSc., s názvem *Druhé křížení Moravy*, jehož osmé výročí úmrtí si letos připomínáme.

V literární části jsou zpracovány pověsti *O Moravodovi* z pera olomoucké historičky PhDr. A. Ovčáčkové a *Pověst o Drozdě a Jemně* z pera JUDr. F. Kačenky.

Pravidelná příloha *Ze současnosti* zaznamenává státní návštěvu britské královny Alžběty II. v březnu 1996 a její ohlasy v tisku.

Závěrem je třeba podotknout, že MNK od svého počátku pracuje bez státních dotací a nemůže honorovat ani redakční práce, ani jednotlivé autory. Peníze získané z členských příspěvků a od sponzorů dávají z velké části na tisk sborníků. Vydání sborníku ukazuje, že i bez čekání na podporu centrálních orgánů lze se zaujetím a patriotismem učinit mnoho prospěšného pro svoji zemi i poznání a udržení identity svého národa.

-jlb-

Univerzita a město

Významné osobnosti převzaly Cenu města Olomouce

V prostorách Klášterního Hradiska byly 24. 6. uděleny Ceny města Olomouce. Mezi sedmnácti oceněnými byli mj. i prof. Eduard Petřů, doc. Miroslav Strnad, doc. Jiří Stýskal, prof. Ludvík Václavek, doc. Pavel Zatloukal a Ivan Theimer, jejichž krátké profily přinášíme v následujících řádcích.

Prof. Eduard Petřů
(Katedra bohemistiky FF UP)

Udělením Ceny města Olomouce se prof. PhDr. E. Petřů, DrSc., z Katedry bohemistiky FF UP dostane ocenění jako člověku a odborníkovi, který si svou vysoce erudovanou vědeckou prací vybudoval renomé na celorepublikové i mezinárodní úrovni. Připomeňme jen, že svou pozornost zaměřuje na problematiku starší české literatury a literární vědy, zajímá se však i o teorii a dějiny filmu (patří k spoluzakladatelům a dlouholetým organizátorům Academia filmu Olomouc). Je členem mnoha společností (Český komitét slavistů, Literárněvědná společnost při AV ČR, Obec spisovatelů atd.) a autorem řady samostatných knižních prací (*Exaktní metody v literárněvědné práci, Zašifrovaná skutečnost, Vzrušující skutečnost, Raný humanismus a renesance na Moravě, Vzdálené hlasy* atd.), podílel se i na kolektivních projektech (*Dějiny české literatury I., Panorama české literatury*). Patří k zasvěceným editorům starších textů (mj. *Mikuláš Dačický z Heslova, Petr Chelčický, nejnověji Legenda o svatě Kateřině v České knižnici*). Kromě odborného profilu ctí prof. Petřů i pedagogické působení. Účastnit se jeho přednášek a seminářů znamená podnikat výpravu do tajemství textů ve společnosti přísně scientního vykladače a laskavého člověka.

-ph-

Doc. Miroslav Strnad
(Katedra botaniky PŘF UP)

Doc. ing. M. Strnad, CSc., vedoucí Laboratoře růstových regulátorů PŘF UP a Ústavu experimentální botaniky (ÚEB) AV ČR je absolventem Agronomické fakulty Vysoké školy zemědělské v Brně. Od roku 1982 se v Ústavu experimentální botaniky AV ČR v Praze zabýval problematikou rostlinných hormonů (fytohormonů) cytokininů a brasinosteroidů. Později přešel na olomoucké pracoviště ÚEB, kde ve studiu této problematiky pokračoval. Doc. Strnad je autorem citlivé metody pro stanovení methotrexátu v tělních tekutinách, kterou společně s doc. Veselým, doc. Mihálem a prof. Šimánkem zavedli do klinické praxe. Za její vývoj bylo v roce 1989 uděleno zmíněnému kolektivu uznání Vlády ČSSR. Po roce 1990 pracoval doc. Strnad na izolaci a identifikaci nové skupiny cytokininů, kterou úspěšně dokončil v roce 1993. Nově objevené látky byly pojmenovány topoliny (patří mezi vůbec první hormonální látky objevené v ČR). Společně s doc. Veselým a Dr. Meijerem objevili mezi testovanými citokiny derivát se zcela opačnými, tedy inhibičními, účinky. Látka inhibující buněčné dělení byla popsána v roce 1994 a pojmenována *olomoucín*. Za podpory vedení PŘF UP a ÚEB AV ČR v roce 1996 založil Laboratoř růstových

regulátorů, ježž součástí se posléze stalo i Centrum molekulární biologie a medicíny UP. V současné době se doc. Strnad zabývá problematikou vývoje nových biologicky aktivních látek s protinádorovými a antivirálními účinky, vývojem metod analýzy nízkomolekulárních látek, klonováním a expresí genů zodpovědných za syntézu rostlinných hormonů a genů kódujících vakcíny a protilátky v rostlinách, studiem molekulárních mechanismů regulace buněčného cyklu a transdukce hormonálních signálů. Obrovské pracovní nasazení, vědecká intuíce, mimořádné organizační a manažerské schopnosti... jsou snad ty nejpodstatnější rysy osobnosti doc. M. Strnada. Díky nim se relativně v krátké době dokázal vypracovat na mezinárodně uznávanou vědeckou autoritu v oblasti výzkumu fytohormonů, díky nim byl schopen vybudovat pracoviště, které má bezesporu mimořádně dobré renomé v zahraničí.

-al-

Doc. Jiří Stýskal (Katedra dějin a dramatických umění FF UP)

Za jménem doc. J. Stýskala by mohl následovat dlouhý výčet vědeckých i pedagogických úspěchů během téměř čtyřicetiletého působení na univerzitě (od roku 1961), seznam publikovaných titulů a studií, připomenutí zahraničních studijních pobytů, členství v nejrůznějších společnostech, radách, redakčních týmech. Doc. J. Stýskal na akademické půdě získal pro své obory – literaturu, film, divadlo a uměnovědnou komparatistiku – desítky studentů, z nichž mnozí jsou dnes jeho spolupracovníky a kolegy. Získal ocenění nejen jako jeden ze spoluzakladatelů Academia filmu Olomouc, ale také jako zakladatel Katedry teorie a dějin dramatických umění FF UP, kterou se podařilo díky jeho neutuchající aktivitě konstituuovat bezprostředně po roce 1989. Zdaleka ne okrajově je třeba připomenout i jeho dlouholeté aktivní spojení s Filmovým klubem, na jehož projekcích se vystřídalý tisíce olomouckých diváků, a jeho nevyčerpatelnou a detailní znalost historie olomouckého divadla. A to se nedostalo na jeho propojení s olomouckou literární a výtvarnou scénou...

-lat-

Prof. Ludvík Václavek
(Katedra germanistiky FF UP)

Prof. PhDr. L. Václavek se po dlouholetém zákazu činnosti (jak přednáškové, tak publikační) vrátil po listopadu 1989 na FF UP. Byl jejím děkanem, vedoucím katedry germanistiky, senátorem AS UP... I dnes, „ačkoli již není v čele filozofické fakulty má o práci postaráno“, jak o něm nedávno napsala Mladá fronta Dnes. Profesor Václavek nadále zasedá v akademických grémiích, vede mnohé diplomové a disertační práce, přednáší na fakultě i na domácích a zahraničních konferencích, pěstuje kontakty se zahraničními pracovišti, pilně publikuje především o německé literatuře z Tereziánského ghetta a o německé literatuře z moravského regionu. V této souvislosti založil před necelým rokem společně s kolegy z Katedry germanis-

tiky FF UP vědecké pracoviště pro výzkum německy psané moravské literatury, které se již podílelo na prezentaci výstavy o Paulu Engelmannovi a v dubnu 1999 uspořádalo v Olomouci mezinárodní vědeckou konferenci. Prof. Václavek získává cenu města za znovunalezení a kritické vydání deníku Oty Wolfa, mladého chlapce z olomoucké židovské rodiny, která se odmítla zařadit do transportu do Terezína a skrývala se v letech 1942–1945 v okolí Tršic. Deník Oty Wolfa, který se stal podnětem pro dokumentární filmy jak české, tak německé televize, byl nedávno nazván „českým pendantem ke slavnému Deníku Anne Frankové“. Profesor Václavek se jeho vydáním, na němž pracoval několik let, zasloužil o osvětlení a zmapování donedávna tabuizované historie.

-if-

Doc. Pavel Zatloukal (Muzeum umění Olomouc, člen Vědecké rady UP)

Absolvent Filozofické fakulty UP v oboru dějiny umění se odborně věnuje dvěma oblastem: kritice a dějinám výtvarného umění soustředěného především na současnou tvorbu (je autorem některých katalogů k výstavám, kromě monografických i těch, které podchycují dobové a stylové souvislosti) a dějinám architektury od pozdního 18. století do současnosti, především se specializací k problematice historismu (syntéza autorových poznatků o moravskoslezské problematice 19. a poč. 20. století bude publikována v posledních dvou svazcích „akademických“ dějin českého výtvarného umění). Doc. PhDr. P. Zatloukal je od roku 1990 ředitelem Muzea umění. V letech 1994–1998 byl členem Rady města Olomouce, je také členem různých poradních orgánů a vědeckých rad Ministerstva kultury ČR, Fakulty architektury VUT v Brně.

-mu-

Ivan Theimer (sochař, malíř, držitel čestného doktorátu UP v oboru výtvarné umění)

Nar. 18. 9. 1944 v Olomouci, absolvent Uměleckoprůmyslové školy v Uherském Hradišti. V r. 1968 odešel do Paříže, kde dokončil studia na École Nationale supérieure des beaux arts. Nyní žije a pracuje střídavě ve Francii či poblíž toskánské Lukky. Je autorem nejprestižnějších veřejných zakázek výzdoby Elysejského paláce, památníku lidských práv vybudovaného na pařížských Martovských polích k dvoustému výročí Velké francouzské revoluce, uherskobrodského pomníku Via lucis věnovaného J. A. Komenskému. V současné době připravuje další ze svých monumentálních realizací, obelisk pro vstupní schodiště k jižním zahradám Pražského hradu. Bude-li v Olomouci dostatek vůle a pochopení, měla by být současně probíhající rekonstrukce zdejšího Horního náměstí završena vybudováním sedmé olomoucké kašny.

(Převzato z *Kdo je kdo...*)
 Připravila -map-

Dějí kolem nás**Úplné zatmění Slunce: úchvatné přírodní divadlo****Poslední úplné zatmění Slunce ve 20. století – 11. srpna 1999**

Měsíc postupně, pomalu zakrývá disk Slunce. Dokud není zakryta přibližně polovina slunečního kotouče, je jasný den. Teprve později si všimneme úbytku denního osvětlení. Krátce před začátkem úplného zatmění denní světlo dostává zvláštní žlutavé zabarvení a uprostřed dne se začne proude stmívat. Krajinou letí stínové proužky, letící stíny, které provázejí poslední sluneční paprsky. Během několika sekund poklesne jas oblohy asi tisíckrát, nastane šero. Krajina se zachová v měsíčním šedomodrém zabarvení, obzor je vroubený žlutozeleným pásem nebo červenou září. Ochladuje se a zvedá se mírný vítr, který obvykle doprovází měsíční stín. Některé rostliny zavírají své květy, řada denních živočichů se ukládá ke spánku, zatímco noční se začínají probouzet, ptáci umlkají a splašeně poletují, ozývá se úzkostné bečení ovcí a kňučení psů, netopýři víří kolem ... Na obloze se objevují planety a jasné hvězdy a měsíční kotouč zakrývající Slunce je obklopen přízračnou září...

Není divu, že takové či podobné přírodní úkazy dokázaly po celé věky nahánět hrůzu našim předkům, přesvědčeným o nadpřirozeném působení zlých sil, požírajících Slunce, které už se snad nikdy neobjeví. Avšak být svědkem úplného zatmění Slunce na území České republiky se nepodařilo už několika generacím obyvatel tohoto státu, např. v Praze bylo pozorováno od roku 878 n. l. pouze v letech 1415 a 1706, další příležitost se naskytne až v roce 2135. Letošního 11. srpna budeme mít tedy jedinečnou příležitost spatřit na jih od našich hranic největší zatmění, které našim státem v průběhu 20. století prošlo. Domněnka, že jde o velmi výjimečný jev, je však pravdivá jen částečně: během každého roku dojde na zeměkouli nejméně ke dvěma a nejvíce k pěti (úplným, částečným či prstencovým) zatměním, ale pro jedno konkrétní místo na Zemi je to vzácná událost: pás na zemském povrchu, kde lze dané zatmění pozorovat, je obvykle tisíce kilometrů dlouhý, ale nejvýše 270 km široký, takže v daném místě lze spatřit úplné zatmění v průměru jen jednou za 360 let. V ose pásu trvá zatmění přitom jen několik minut (nejdéle 7 min. 35 s), tzn., že v optimálním případě zasáhne jen něco kolem 1/100 zemského povrchu.

Co je zatmění a jaké bude 11. 8. 1999

K zatmění dochází ve chvíli, kdy Měsíc při svém oběhu kolem Země zaujímá takovou polohu, že se Slunce při pohledu ze Země schová za měsíční kotouč. Jde vlastně o neuvěřitelně šťastnou shodu okolností: Slunce, které má přibližně 400x větší rozměry než Měsíc, je v porovnání s ním právě 400x dále od Země; současně mají oběžné dráhy Měsíce a Země tvar mírně protáhlých elips, což obvykle tříkrát v průběhu čtyř let způsobí, že při seřazení Slunce, Měsíce a Země na jedné přímce je celý sluneční kotouč zakryt temným diskem Měsíce.

Ve středu 11. srpna 1999 se Slunce – při pohledu z celé Evropy, velké části Asie a severní Afriky – začne nořit za měsíční kotouč a poprvé od roku 1961 protne střední Evropu pás úplného zatmění (pás totality). Z území ČR nebudeme mít možnost je sledovat, pouze v jižních Čechách bude Slunce za měsíčním diskem skryto z více než 99 %.

Pás totality začíná při východu Slunce u západního pobřeží Atlantského oceánu, 350 km jižně od Nového Skotska, pak bude postupovat přes Atlantský oceán, aby se souše dotkl na Britských ostrovech (hrabství Cornwall a Devonshire). Poté se přesune přes kanál La Manche na evropský kontinent, kde zasáhne Normandii a přes Remes, Nancy a Štrasburk projde jihem Belgie a Lucemburska. Dále pohlí některá německá města (Mannheim, Stuttgart, Mnichov), projde Rakouskem (např. Salzburg), v Maďarsku protne např. rekreační oblast Balaton a Szeged. V jihovýchodním podhůří rumunských Karpat bude trvat zatmění nejdéle, plný stín potom projde centrem Bukurešti, pak na písčité pláži Bulharska a opustí Evropu ve vlnách Černého moře. Do Asie vstoupí přes Turecko a bude pokračovat

přes území Iráku, výběžek Sýrie, Írán a přes pobřeží Pákistánu. V závěru projde centrální Indii a při západu Slunce skončí v Bengálském zálivu Indického oceánu.

Meteorologické předpovědi jsou nejpříznivější pro Irák a Írán, nicméně vzhledem k politické situaci se do těchto oblastí zřejmě příliš mnoho obdivovatelů slunečních zatmění nevypraví a zůstanou v Evropě; nevyzpytatelnost a proměnlivost evropského počasí však nabádá k pečlivému výběru místa pozorování (viz mapka) tím spíše, že další úplné zatmění Slunce se bude týkat generací osidlujících střední Evropu až 7. 10. 2135!

Nejefektivněji využitý čas ve vědě

Nezastupitelný význam má úplné zatmění Slunce samozřejmě především pro astronomii, v jeho průběhu jsou však realizována i pozorování meteorologická, geofyzikální, botanická, biologická, etnologická, psychologická atp. Největší vliv má pozorování úplného zatmění v astrometrii a v astrofyzice: při zatmění Slunce i Měsíce je určena velmi přesně vzájemná poloha obou těles i Země, což umožňuje zpřesňovat teorii pohybu Měsíce, resp. zpomalování rotace Země; pro výzkum Slunce jako vesmírného tělesa představuje zároveň možnost pozorování vnějších částí sluneční atmosféry – chromosféry a koróny, přičemž výzkum koróny je chápán jako klíč k pochopení Slunce, a tím i ostatních hvězd (koróna = vnější vrstva sluneční atmosféry pozorovatelná při úplném zatmění Slunce, stříbrný věnec kolem Slunce, téměř dokonale ionizované plazma se složitou strukturou, přičemž souvislost jednotlivých koronálních struktur se sluneční aktivitou jsou dosud málo známa); všechny formy sluneční a meziplanetární aktivity mají vliv na magnetosféru, ionosféru a nepřímo i biosféru Země, zatmění Slunce má tedy jedinečný význam i pro výzkum vztahů Země–Slunce; tento přírodní úkaz přispívá rovněž ke studiu meziplanetární hmoty (hledání těles v blízkosti Slunce), umožňuje ověřovat platnost Einsteinovy obecné teorie relativity, určit průměr Slunce a jeho změny a provést za velice krátkou dobu řadu experimentů, které přispějí k prohloubení poznání naší nejbližší hvězdy. Pozorovací čas při zatmění Slunce tak patří k nejefektivněji využitému času ve vědě vůbec.

Grantový projekt Katedry teoretické fyziky PŘF UP

Zdůvodnění grantového projektu *Pozorování úplného zatmění Slunce 11. 8. 1999*, jehož řešitelkou je Mgr. E. Kobzová z Katedry teoretické fyziky PŘF UP (spoluřešitelé J. Kovář, Mgr. D. Látal, Mgr. J. Říha, Mgr. K. Šváčková), vychází právě z výše uvedených argumentů. Úplné zatmění Slunce představuje zatím ni-

čím nenahraditelnou možností pozorování sluneční koróny, která kontinuálně přechází ve formě slunečního větru daleko do heliosféry (až za oběžnou dráhu Země), přičemž je možno pozorovat i jinak nedostupné složky koróny do

značných vzdáleností od Slunce. Vzhledem k tomu, že z území ČR bude možno sledovat jen částečné zatmění, je nutno vyjet za pozorováním do pásu totality, v tomto případě do Szegedu (Maďarsko). Právě zde plánují autoři projektu provést celkem čtyři experimenty; získat snímky sluneční koróny, které budou sloužit ke studiu její celkové struktury s ohledem na fotosférickou aktivitu a s ohledem na zjištění rozložení jasových poměrů v koróně pomocí metody ekvidenzit (též izofot, tj. spojnic bodů se stejným jasnem či osvětlením); porovnáním snímků dalších expedic rozmístěných podél celého pásu totality bude možno zkoumat nejen dynamiku koróny na delší časové základně, ale i vývoj proturberancí (tj. oblaků relativně hustějšího a chladnějšího slunečního plazmatu ve sluneční koróně s teplotou od 10 000 K, pozorovatelných v případě úplného zatmění Slunce jako jasné útvary nad okrajem slunečního disku); videozáznamu bude využito při určení kontaktů T_1 až T_4 , tj. začátku částečného zatmění, začátku úplného zatmění, konce úplného zatmění a konce částečného zatmění, kopie záznamu bude sloužit pro potřeby výuky a popularizace.

Časový průběh zatmění 11. 8. 1999 v České republice (letní středoevropský čas):

město	T_1	Max	T_4
Brno	11:24:29	12:46:24	14:08:03
Č. Budějovice	11:21:04	12:42:54	14:05:06
Hr. Králové	11:23:36	12:44:36	14:05:37
Olomouc	11:25:37	12:47:15	14:08:28
Ostrava	11:27:17	12:48:47	14:09:35
Plzeň	11:19:44	12:40:48	14:02:32
Praha	11:21:27	12:42:23	14:03:43
Ústí nad Labem	11:21:07	12:41:31	14:02:25

 T_1 – začátek částečného zatmění,

Max – střed zatmění,

 T_4 – konec částečného zatmění.

Podle informací Mgr. E. Kobzové a průvodce *Zatmění slunce 11. srpna 1999* (Západočeská pobočka České astronomické společnosti, Praha 1998) zpracovala

Diskuse, názory, ohlasy

O počítačích a leccm jiném ...

Na konci 20. století se nikdo neobejde bez znalosti práce na počítači. Platí to bez výjimky také pro všechny, kteří se nacházejí na akademické půdě naší univerzity, proto je zarážející, že se ještě dnes najdou lidé tento fakt ignorující. Mým záměrem však není meditace nad obecnými problémy, ale pokus o zhodnocení určitých faktů, týkající se nákupu počítačů. Myslím si, že je to důležité především proto, že se blíží výběrové řízení, které určí, kdo nám bude v budoucnu počítače dodávat.

Je známo, že výběrovým řízením musí projít firma, u níž univerzita proinvestuje více než sto tisíc korun. V současnosti je výhradním dodavatelem společnost Meridian, od níž mají povinnost nakupovat jednotlivé fakulty. Skutečností je, že s tímto dodavatelem není velká spokojenost z několika důvodů. Hlavní je fakt, že uvedená firma dodává nejdražší hardware v širokém dalekém okolí. Pro většinu uživatelů, kteří disponují s prostředky na nákup počítačového vybavení (mám tím na mysli pracovníky, kteří získali granty, z nichž mohou počítače nakupovat, a nejen ti), je rozhodující kromě výkonu i koncová cena, což vedlo v minulosti k tomu, že se povinnost nakupovat u výše zmíněné firmy obcházel, kde to jen šlo. Nevím, co vedlo členy výběrové komise k výběru uvedené firmy (samozřejmě, že o tom koluje spousta veselých historek, včetně té, která něco naznačuje o tom, proč zaměstnanci CVT UP jezdí v autě s reklamou propagující uvedenou firmu – ale zanechme „drbů“) a raději to ani nechci vědět. Zlé jazyky tvrdí, že pro formální nedostatky byla z výběrového řízení vyloučena i firma Autocont, u níž lze těžko pochybovat o vysoké kvalitě jejího zboží. Ti, kdož budou v květnu rozhodovat ve výběrovém řízení o firmě, která bude dodávat počítače v budoucnosti, by měli vzít v úvahu následující faktory (i když jsou úzce provázány a jejich zhodnocení není lehké).

1. Cena, která je pro mnohé rozhodujícím faktorem a odvíjí se od použitých komponentů; Meridian nabízí značkové komponenty – motherboardy s intelovskými čipsety, procesory Intel (v dnešní době PII a PIII). Otázka zní: K čemu to? Odborníci sele tvrdí, že je s uvedenými komponenty veselé práce a že chod softwaru (MS atd.) je bezproblémový, ale bezproblémový chod je doložitelný i u pro-

cesorů AMD (K6, K6-2), jejichž cena je nižší (v některých případech podstatně) a výkon je srovnatelný. Cena základních desek (motherboardů) je také variabilní a při vhodně zvolené desce může také podstatně ovlivnit koncovou cenu počítačové sestavy. To platí samozřejmě i pro ostatní komponenty. Např. při nedávném srovnání cen upgradu počítačů vycházela nejlevnější firma Abacus, kde rozdíl mezi jejich nabídkou a nabídkou Meridianu byl zhruba 2 100,- Kč na jeden počítač. Můj selský rozum mi říká, že při upgradu 10 počítačů se ušetří (při vhodně zvoleném dodavateli) na jeden nový počítač – což mi v případě organizace, která obrací každou korunu, připadá směrnatné.

2. Záruka je dalším z faktorů ovlivňující nákup PC. Ne všechny firmy poskytují záruku na sestavu 3 roky, což je pro některé kupující směrnatné. K tomu stačí poznamenat jen tolik – 90% počítačů, když vydrží jeden rok bezporuchového chodu, vydrží i dalších 10 let. S tímto tvrzením by mohl leckdo polemizovat, ale je ověřeno mnohaletou praxí (i dnes se mnohde pracuje na starších 286kách a 386kách) a pořád fungují. Něco jiného je stárnutí hardwaru – z tohoto hlediska je počítač zastaralý zhruba za 1/2-1 rok, protože díky rychlosti vývoje počítačů se standardy mění takřka okamžitě. S ohledem na to bohatě dostačuje záruka kolem jednoho roku, i když to neznamená, že délka záruční doby by se neměla zohlednit – pouze tvrdím, že by se jí neměl přikládat tak velký význam.

3. Kvalita je další zajímavý bod – z kuloárů jsem se doslechl, že Meridian má nejkvalitnější počítačové sestavy. Toto tvrzení mne pobavilo; ne že by počítačové sestavy byly nekvalitní, ale jejich kvalita je srovnatelná se sestavami ostatních prodejců. Toto tvrzení je obhajitelné velice snadno: žádná firma, která se zabývá prodejem počítačů, nevyrábí komponenty, ze kterých počítače sestavuje, a tedy jejich kvalita je dána kvalitou dovezených komponentů. Ze své zkušenosti mohu říci, že kvalita většiny nabízených komponentů od různých firem je srovnatelná (např. základní desky BioStar se zárukou 2 roky slouží ke vši spokojenosti – a jsou levnější).

4. Slevy – zajímavá oblast, která odráží, jak si firma váží zákazníka. Většinou se jedná

o smluvní položku, která se odvíjí od množství zakoupeného zboží (srovnání: Meridian – 8% a 6% na externí zařízení – tiskárny, Zipy, scannery apod., Kant – 8% na vše, Autocont až 10% na vše atd.).

5. Přístup k zákazníkovi – dovolím si tvrdit, že ještě neprestalo platit: „Náš zákazník, náš pán!“, proto by se měli zamyslet ti, kteří dodávají počítače pro univerzitu, co jsou faktické požadavky na zařízení. Jestliže objednávat počítač pro sekretářku, či pro pracovníky ekonomického oddělení, patrně nebudou potřebovat zvukovou kartu a výkon počítače by měl být úměrný aplikacím, které se na něm budou provozovat. Firma by měla akceptovat tyto požadavky a především na ně by měla myslet při sestavování nabídky. Nevím, jestli je chyba na straně toho, kdo objednává a kým si nechá radit, nebo na straně toho, kdo nabízí. Abych uvedené dokumentoval na příkladě: měl jsem možnost seznámit se s nabídkou sestavenou Meridianem na počítač pro katedru germanistiky. Kromě zcela nepodstatných informací (alespoň pro uživatele, který počítač objednával), jako je počet PCI slotů, chipset motherboardu atp., jsem žasl nad cenou: za PII/III 333 MHz, s 32MB RAM, 14" monitorem a zvukovou kartou Addonics, chce Meridian 33 410,- Kč (s DPH) a pod tuto cenu už nemůže jít (po mé intervenci, byl vyměněn procesor a ještě se ušetřilo na lepší tiskárnu). Dovolím si tvrdit, že bych sám počítač se srovnatelným výkonem sestavil asi o 2 000,- Kč levněji (a s 15" monitorem a 64MB RAM). (Těžko mi někdo vysvětlí, proč se jedná o procesor běžící na 333MHz, když by stačila 266ka se 64MB pamětí atd.)

Takto byhom mohli pokračovat ještě dlouho a výše uvedené stojí za úvahy, ať již těm, co o výběru rozhodují, tak i těm, kteří se o spolupráci s univerzitou ucházejí. Možná by stálo za zvážení, zda neprovádět výběrové řízení vždy, před větší objednávkou a nákupy malé (1-2 PC) přenechat na vůli toho, kdo platí (buď ví a zná, nebo si nechá poradit). Výběrové řízení tady přece není proto, aby vybralo firmu, které poskytne co nejlepší podmínky, ale proto, aby byla vybrána firma, která univerzitu navrhne co nejlepší podmínky (a bude je dodržovat).

Mgr. R. Kula, FF UP

Co utíká, je čas, aneb pokrytectví je, když ...?

V Žurnálu č. 29 jsem reagovala na článek pana děkana doc. J. Šteigla pouze z jednoho jediného důvodu, a to, aby si každý pracovník UP a každý student mohl utvořit názor sám.

Vzhledem k tomu, že to bylo pravděpodobně nedostačující a pan děkan mě sám vyzývá, abych uvedla přehled vývoje a struktury pra-

covníků od roku 1990, tak jej zde předkládám k všeobecnému posouzení. Za základ byly použity stavy pracovníků roku 1994, které jsou svou celkovou strukturou srovnatelné se současnými, údaje předchozích let, tj. před rokem 1994, nelze k porovnání využít (změna evidence v THP; vývoj nově vzniklých fakult).

Stavy TH pracovníků a pedagogů UP podle fakult a zařízení UP za rok 1994 a k 31. 5. 1999 (průměrné přepočtené na úvazky):

	technicko-hosp. prac.:				pedagogové:			
	rok 1994	31. 5. 1999	abs.	rozdlíl v %	rok 1994	31. 5. 1999	abs.	rozdlíl v %
LF	54,6	67,3	+12,7	+23,3	247,5	243,4	-4,1	-1,7
FF	31,0	37,1	+6,1	+19,7	191,0	201,2	+10,2	+5,3
PřF	61,0	87,3	+26,3	+43,1	145,2	164,1	+18,9	+13,0
PdF	37,8	35,0	-2,8	-7,4	152,5	170,0	+17,5	+11,5
FTK	37,0	37,1	+0,1	+0,3	60,3	65,0	+4,7	+7,8
CMTF	6,0	8,5	+2,5	+41,7	24,1	30,3	+6,2	+25,7
PF	12,4	13,8	+1,4	+11,3	19,3	34,1	+14,8	+76,7
RUP	54,6	63,2	+8,6	+15,8	0	2,0	+2,0	x
IC	84,3	107,9	+23,6	+28,0	0	0	0	x
SLO	1,8	1,3	-0,5	-27,8	0	0	0	x
SKM	24,3	31,0	+6,7	+27,6	0	0	0	x
cel.	404,8	489,5	+84,7	+20,9	839,9	910,1	+70,2	+8,4

Pozn.:

LF +6 THP, IC -6 THP – převod prac. ÚK 1. 1. 1998, RUP +4 THP útvar prorektorů a AS UP, +3 THP Centrum celouniverzitních aktivit, tzn. nikoliv posílení administrativy RUP, nárůst vznikl z rozhodnutí akademických pracovníků UP.

K požadavku větší konkretizace:

1. Návrhy řešení k zajištění některých obslužných činností na UP byly předkládány ve zcela konkrétní podobě. Podrobný návrh racionalizace v oblasti personalistiky a mzdového účetnictví byl předán rektorovi UP a děkanům fakult 3. 12. 1998.

2. V oblasti mzdových údajů nelze uvádět bližší informace s ohledem na osobní údaje o pracovnících. Příslušní vedoucí pracovníci jsou ovšem informováni podrobně. Jen tak mimochodem, kontrolovat dodržování předpisů v oblasti mezd, tzn. prověřovat správnost výplat mezd jednotlivým pracovníkům, patří k povinnostem vyplývajících z mé pracovní náplně.

Diskuse, názory, ohlasy

K článku pana děkana *Pokrytectví je, když ...* (viz Žurnál č. 31) pouze dodávám, že bagatelizací, zpochybnováním apod. mnou uvedených údajů se problém pravděpodobně nevyřeší (např. „bujare cestování“, „pokud nejsou vůbec omylem příklady přeplácení řadových technicko-hospodářských pracovníků“, „Pokrytectví je, když ...“). Faktem zůstává, že ostatní vysoké školy a podniky mají více či méně tuto oblast zajištěnou s daleko nižšími náklady. Mnou uvedený návrh vychází z určitých možností srovnání ať již údajů z jiných škol a organizací, či uvnitř UP, a na vedení školy je jeho řešení či neřešení.

K evidentní snaze pana děkana o snížení hodnoty údajů jejich zpochybnutím podotýkám, že pokud je snad zvykem uvádět informace neověřené, v mém případě jsou publikované údaje ověřené vždy, a to nikoliv jedenkrát.

J. Barnetová,
ved. pers. mzd. odd. UP

Neviditelná ruka trhu ve výzkumu na VŠ

V posledních dvou číslech Žurnálu UP jsem si přečetl články z pera pana ing. Poura. Přestože jsem učitel, rozhodně nepatřím k lidem, kteří by chtěli korigovat každý, podle jejich mínění špatný názor. Sebejisté názory a sarkasmus autora v minulém čísle by si to možná zasloužily, ale každý má své názory a svůj styl. (Já sám jsem kdysi hokej hrával, rád se na něj dívám, a proto vím, že při hře vidíme z hokejisty nejvíce záda, na něž – uznávám, že je to věc diskuse a etiky – umístili naši tvůrci dresů národní reprezentace v hokeji nápis CZECH.)

Ale protože učím na Katedře pedagogiky PdF UP, musím vyjádřit svůj názor na závěr článku pana inženýra *Ad: Otázky ke stavu univerzit*. Zde bych chtěl doopravdy názor autora zcela vyvrátit.

Cituji jeho tvrzení: *Kdo by měl hodnotit výzkum univerzity? Já se domnívám, že jednoznačně komerční sféra, tzn. průmysl a výroba. Nejsme v časech, kdy je čas na l'art pour l'art. Cenu má jen to, co se prodá. Vše ostatní zůstane ležet jen v regálu (v knihovně).*

Toho tvrzení považují za zcela pomýlené a nedůstojné myšlení pracovníka managementu UP. Znamená to snad, že např. pedagogika a její výzkum, který není ve své většině v průmyslu využitelný, nejsou hodny žádných prostředků? Hudební výzkumy taktéž? Umění se má vytvářet bez teoretického zájmu? Kdo bude odpovídat na tyto a podobné otázky? Co třeba jazyky? Jen jejich využití, žádná teorie a výzkum např. použitelnosti některých morfémů? Znamá na to docentské práce – jsou v nich výzkumy.

Zdá se mi, že autor je příznivcem myšlenky neviditelné ruky trhu v univerzitním výzkumu. To bylo heslo minulých vlád, a jak to dopadlo se školstvím, zvláště pak vysokým, vidíme všichni – i na RUP, který není schopen předložit takový rozpočet UP, aby ho „strávil“ všechny fakulty UP. (Abych se vyhnul nařčení z politické agitace, ani slova nynější vlády vysokému školství nepomohou.) Domnívám se proto, že v rozumné míře je nutno vynakládat prostředky UP i na takový výzkum, který přinese nové poznatky třeba jen pro výuku studentů UP – např. v oblasti výuky odborným metodikám apod.

Pan inženýr jako pracovník RUP zná problematiku rozpočtu UP jistě daleko více a lépe než já. Chce omezit, zastavit neprodejný výzkum, aby UP ušetřila. Je to však krok správným směrem? I já bych dovedl položit řečnic-

kou otázku: *Co s pracovišti UP, která sama ani neučí, ani nebadají, natož pak v komerční sféře, např. pořádají konference?* Dovedu odhadnout výsledek průzkumu, který bychom si o raison d'être takovýchto pracovišť mohli pro UP udělat. Výsledek by byl stejný, jako v případě nekomerčního výzkumu. Obojí přináší užitek pro UP. A nemělo by jít snad jen o okamžitý finanční efekt – ten dlouhodobý se ve vzdělávání měří až po letech.

Sám se domnívám, že pro výzkum by měly být měřítkem jeho výsledky. Ty by měly přinést nové, potřebné, nezpochybnitelné a využitelné poznatky. A nemůžeme také každý z nás vynalézt nový typ motoru či objevit lék proti rakovině. Možná, že se někomu podaří vyzkoumat, co potřebují naši budoucí absolventi (učitelé) znát, aby se jim práce ve školách lépe dařila a dosáhli v ní lepších vzdělávacích výsledků. Není to sice prodejné do komerční sféry, ale nepomůže to v konečném důsledku třeba vyšší ceně naší – dosud levné – pracovní síly?

A na doplnění jeden citát: *Inter armae musae silent*. Vě válce zatím nejsme – bohudík. Proto rozvíjejme umění, nekomerční výzkum (u nás ten pedagogický) a nehleďme jen na okamžitý finanční efekt. Vzděláváme pro budoucí generace.

Dr. V. Klupal, PdF UP

Příležitost k diskusi o vzdělávání a rozvoji vzdělávací soustavy v ČR

MŠMT ČR na základě usnesení vlády ČR předložilo 13. května t. r. k veřejné diskusi návrh *Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v ČR*. Materiál, určený k veřejné opo-
nentuře, obsahuje cíle vzdělávací politiky, charakteristiku funkce a poslání vzdělávací soustavy i návrh navrhovaných změn. Kromě problematiky základního, středního a vyššího odborného vzdělávání jsou rozsáhlé pasáže věnované vzdělávání vysokoškolskému. Stěžejní pozornost je v *Koncepci* zaměřena na pregraduální a postgraduální vysokoškolskou přípravu pedagogů všech stupňů i typů škol.

Hlavní cíle vzdělávací politiky jsou rozpracovány do čtyř oblastí:

1) Rozvoj vzdělávacích příležitostí a rovnost přístupu ke vzdělávání.

Dvě třetiny až tři čtvrtiny mladých lidí by mělo v navrhovaném záměru dospět k maturitám, průměrná délka vzdělávání by se měla do 5 let prodloužit o 2 roky a vyrovnat se tak Evropské unii.

2) Změny v pojetí a obsahu vzdělávání

Do r. 2000 vytvořit Národní kurikulum pro národní školy, v r. 2001 dokončit reformu maturitních zkoušek a zavést v jejich rámci povinnou státní část, do r. 2002 sestavit vzdělávací programy pro všechny ostatní školy, zainteresovat školy na smysluplném využití volného času žáků a studentů, celkově rozšířit iniciativu škol.

3) Změny ve struktuře vzdělávací soustavy

Do r. 2002 odstranit problémy spojené u dětí s přechodem ze základních škol na školy střední a podpořit rozvoj diverzifikovaného terciálního vzdělávání tak, aby byla možnost vyrovnání se zeměmi EU. Značná aktivita se očekává od všech typů vysokých škol v oblasti zpracování a realizace koncepce vzdělávání dospělých.

4) Postavení učitelů a ekonomické zajištění vzdělávací soustavy

Sestavit funkční koncepci a zajistit podmínky pro odpovídající pregraduální i postgradu-

ální přípravu učitelů pro všechny stupně a typy škol. Za vzdělávání učitelů učinit zodpovědnými především pedagogické fakulty a další fakulty vzdělávající učitele, podporované v rámci dlouhodobých rozvojových programů svými vysokými školami. Vypracovat a realizovat inovační programy podporující v souladu s Evropskou unií tvořivou práci škol, učitelů a žáků.

Vysoké školy tvoří v předkládané koncepci nedílnou, ale i vrcholnou součást vzdělávacího systému. Současně se také očekává zvýšení odpovědnosti za vykonávanou činnost, za svěřené studenty, absolventy, za budoucí učitele či hmotné prostředky a zejména za kvalitu poskytovaného vzdělání. Nově a zřejmě oprávněně se právě z tohoto důvodu objevuje v hodnotících kritériích vysoké školy a jejich fakult, **jak hodnocená instituce naplňuje službu společnosti. Máme jedinečnou příležitost diskutovat o smysluplnosti vzdělávání, výchovy a učení. Zejména jako vysoká škola, kde většina fakult se v menším či větším rozsahu na přípravě učitelů podílí.**

Doc. J. Šteigl, doc. Z. Kalhous, PdF UP

Dne 4. 6. v 10 hod. proběhl na PdF UP (Žižkovo náměstí) cvičný požární poplach spojený s tematickým cvičením HZS (Hasičský záchranný sbor) Olomouc a HZS Českých drah Olomouc. Cvičení se zúčastnilo pět speciálních vozidel a 17 profesionálních hasičů ze dvou zmíněných hasičských jednotek. Cílem cvičení bylo prověřit připravenost hasičských záchranných sborů (dojezdové časy na místo požáru) a vzájemnou spolupráci se zaměstnanci PdF UP při evakuaci osob z prostorů ohrožených požárem. Poznatky a zkušenosti z tohoto tematického cvičení budou využity jednak vedením PdF UP, jednak v obdobném cvičení, které se připravuje na UP na podzim tohoto roku.

Text a foto -urb-

Kolem dokola byly dveře, ale všechny zamčené. ... Jak se mám dostat dovnitř?, zeptala se Alenka ještě hlasitěji. A máš se ty vůbec dostat dovnitř?, řekl lokaj. Tak zní totiž první otázka.

(L.Carroll)

Jsem vždy hluboce okouzlen složitostí, již potkávám všude, kde se pokoušíme proniknout hlouběji do biologických dějů, a jež daleko přesahuje naše lidské představy.

(M. F. Burnet)
-mh-

MEZI NÁMI VZDĚLANCI

Zakladatelem olomouckého vysokého učení byl, jak známo, olomoucký biskup Vilém Prusinovský z Víckova (1565–1572). Velké zásluhy o rozvoj olomoucké jezuitské akademie si po Prusinovském získal olomoucký biskup

STANISLAV PAVLOVSKÝ Z PAVLOVIC,

jenž zastával biskupský úřad v letech 1579–1598.

Hmatatelný důkaz o existenci této významné osobnosti sklonku renesance na Moravě najdeme mimo jiné v heraldické galerii na zdech chodby v 1. patře Vlastivědného muzea v Olomouci. Mezi jinými plastickými erby je tu instalována kamenná kartuš, v jejímž poli se ukazuje znak olomouckého biskupství v podobě polepšené roku 1588 císařem Rudolfem II. Na znaku biskupství je položen osobní znak olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského z Pavlovic. O tom, kde byla tato kartuš původně umístěna, se nedoovídáme.

Zevrubný výklad o erbů a předcích Stanislava Pavlovského podal ve svém spise „Zrcadlo slavného Markrabství moravského“, vydaném v Olomouci roku 1593, polský emigrant Bartoloměj Paprocký z Hlohol a Paprocké Víle (dnes Plock, asi 1543 – 27. 12. 1614), který v tomto olomouckém biskupovi nalezl mecenáše. Podle Paprockého biskup Pavlovský „užtoval po předcích svých erbů tímto způsobem, to jest půl měsíce zlatého a hvězdu o šesti rozích na modrém poli a na helmě otevřeném korunu, z níž vycházel paví ocas, na němž též znamenán jako dole ve štítu; Poláci jej jmenují leliwa.“

Rod biskupa Pavlovského totiž pocházel ze Slezska; k „Leliwitům“ se na Slezsku a v Malopolsku hlásilo na 300 magnátských a šlechtických rodů, dokonce i krakovských měšťanů. Paprocký sice tvrdí, že „tohoto erbů předek ještě s Lechem a Čechem do krajin těchto se přibral“, ale to je jedna z heraldických pověstí, jimiž Paprocké spis překypuje. Pro náš účel postačí, sdělíme-li, že otcem biskupa Stanislava Pavlovského byl „urozený vládky“ Stanislav Pavlovský, jenž se svou manželkou Annou Brandysovou z Grabyšic zplodil pět synů a dvě dcery.

Budoucí olomoucký biskup byl mezi potomky zemana Stanislava Pavlovského v pořadí čtvrtým synem. Věnoval se duchovní dráze, při níž mu byli zpočátku nápomocni příbuzní – brněňští kanovníci bratři Václav a Jan Grodeckí, kteří roku 1566 pozvali Stanislava Pavlovského na Moravu a postarali se o jeho studium u jezuitů (Jan Grodecký byl v letech 1572–1574 olomouckým biskupem). Kněžské svěcení obdržel Pavlovský roku 1567 z rukou olomouckého biskupa Viléma Prusinovského, o dvě léta později získal s podporou bratří Grodeckých kanonikáty v Brně a Olomouci a v letech 1571–1574 studoval v Římě na papežském učilišti Collegium Germanicum. Poznal tak osobně papeže Řehoře XIII. (1572–1585) a ověřil se tu titulem doktora církevního práva. Po návratu na Moravu se Pavlovský roku 1575 stal proboštem brněnské kapituly a roku 1577 scholastikem kapituly olomoucké.

Po smrti (prý násilně) olomouckého biskupa Jana Mezona z Telče obdržel při volbě v olomoucké kapitule šest hlasů pražský arcibiskup Antonín Prus (Brus) z Mohelnice a 11 hlasů laik Bernard Bruntálský z Vrbna, na olomoucký biskupský stolec neúspěšně kandidoval i syn Ferdinanda Tyrolského Ondřej Tyrolský. Papež nato volbu zrušil a s podporou tzv. „španělské strany“ u dvora byl 10. června 1579 všemi hlasy zvolen olomouckým biskupem Stanislav Pavlovský.

Nový biskup se horlivě pustil do zápasu s nekatolíky. Především usiloval o obsazování far a kostelů katolickými knězi a podporoval všemožně aktivitu jezuitského řádu. Z Olomouce vypudil Pavlovský luterského kazatele Jana a roku 1586 docílil, že do městské rady nebyl zvolen žádný

luterán. Roku 1593 Pavlovský důtklivě nabádal císaře Rudolfa II., aby uprázdněná místa při zemském soudu nedostali „pikarti“, tj. přívrženci českých bratří Karel starší ze Žerotína a Oldřich z Kounic, ale katolíci páni.

Současně se biskup Pavlovský snažil o zlepšení poměrů v katolické církvi. Usiloval o nápravu mravů kněží v diecézi – potrestal např. olomouckého „biskupotravce“, kapitulního děkana Jana Philopona Dambrovského, jemuž padli za oběť nejméně tři předcházející olomoučtí biskupové. Pavlovský především dbal o výchovu kněží z mladších synů šlechtických rodin, které jednak posílal na své náklady do německé koleje v Římě, jednak financoval jejich studium na jezuitské akademii v Olomouci. Toto učiliště Pavlovský obdaril částí statků zrušeného ženského kláštera v Pustiměřu, založil také při něm seminář sv. Františka Xaverského pro nemanžetné studenty a 31. května 1588 získal od císaře Rudolfa II. český psanou listinu podporující rozšíření olomoucké akademie o další fakulty. V listopadu 1591 svolal Pavlovský do Olomouce velkou synodu (shromáždění kněžstva diecéze) na podporu usnesení Tridentského koncilu.

Císař Rudolf II. si biskupa Pavlovského cenil – již roku 1588 obnovil právo olomouckých biskupů na knížecí titul a rozhodl erb olomouckého biskupství o dvě černé císařské orlice se zlatými šestihrotými hvězdami na prsou. Byl to výraz uznání za diplomatickou misi, již byl Pavlovský pověřen při volbě polského panovníka roku 1587. Tehdy měl Pavlovský za úkol podpořit kandidaturu některého ze čtyř příslušníků habsburského rodu, nakonec ale byli zvoleni dva uchazeči – švédský princ Zikmund a rakouský arcivévoda Maxmilián. V nastalém ozbrojeném konfliktu upadl Maxmilián v lednu 1588 do zajetí, z něhož byl propuštěn až v červenci 1589 za slib, že se zřeká polského trůnu. Do Polska cestoval Pavlovský ještě v roce 1592, a to v zájmu kandidatury arcivévody Arnošta, a roku 1595 v souvislosti s přípravou rakousko-polského společenství proti Turkům, ale ani tyto mise se nesetkaly s valným úspěchem.

Kromě obsáhlé korespondence si našel biskup Pavlovský čas na literární činnost, přeložil např.

do latiny český cestopis Václava Šaska z Bříkova (z let 1465–1467), tiskem byly vydány i některé latinské spisy biskupovy.

Od roku 1593 trpěl biskup Pavlovský močovýmí kameny; tato choroba byla také příčinou jeho smrti v Kroměříži 2. června 1598. Odtud bylo biskupovo tělo převezeno do Olomouce a 17. června pohřbeno v kryptě kaple, kterou dal Stanislav Pavlovský roku 1591 vybudovat u jižní lodi katedrály sv. Václava k počtě svého patrona a jako své vlastní pohřebiště (polychromovaný erb stavebníka je umístěn nad mříží vchodu do kaple).

Pro úplnost ještě dodejme, že dva kamenné štítky s erbem biskupa Stanislava Pavlovského dekorují ostění oken schodišťového rizalitu v přízemí a proním patře jižního traktu bývalé kanovnícké rezidence v dnešní Křížkovského ulici č. 4. V horní části ostění přízemních oken je umístěn letopočet 1600 – znamená to, že stavba rezidence, kterou Pavlovský nepochybně inicioval, byla dokončena až dvě léta po jeho smrti.

Jiří Fiala

Olomoucký biskup Stanislav Pavlovský z Pavlovic v klobouku papežského protonotáře na dřevorezu Jana Willenberga, ilustrace ze spisu Bartoloměje Paprockého z Hlohol „Zrcadlo slavného Markrabství moravského“, Olomouc 1593

Studentská rubrika

Poezie Gabriela Plesky

Vítězem čtvrtého ročníku literární soutěže, kterou na začátku roku vyhlásil rektor UP, v oboru poezie se stal student FF UP (1. ročník, česká filologie) Gabriel Pleska. Porota, která

soutěžní práce hodnotila, poskytla redakci Žurnálu UP jeho texty s názvem *Písně pro tři dva jeden hlas*, z nichž jsme vybrali:

Utonulí, díl druhý

1. hlas (zpívají utonulí)

Nemůžu na to přestat myslet
Jak moc
Je život pod hladinou jiný
Mezi kořeny u břehu
Mezi kameny u dna
Ve žlutém neoprénu smrti

Olověné podrážky

2. hlas (zpívá Kostěj Nesmrtelný)

Šero prší prší šero v šeru
Topol → Za topoly zátopolí:

Zátopolí je jezero v jezeru
Štika ve štice prsten v prstenu
Veje → Ve vajíčku já já Kostěj Nesmrtelný

Bublíny pouštím

-red-

Editorial

Tímto číslem končí osmý ročník Žurnálu UP. O jeho přípravu se staraly odpovědná redaktorka dr. V. Mazochová a redaktorka Bc. M. Poláková-Hronová ve spolupráci s redakční radou ve složení doc. J. Fiala (FF UP), prof. M. Hejtmánek (LF předseda), prof. B. Hlůza (PdF), prof. S. Komenda (LF), doc. O. Lepil (PřF), prof. J. Mačák (LF) a dr. V. Štekr (FTK).

Všem čtenářům, příspěvovatelům a příznivcům našeho univerzitního listu přejeme krásnou, psychosomaticky účinnou dovolenou a těšíme se na shledanou v polovině září, kdy vyjde první číslo již devátého ročníku Žurnálu UP.

Redakce